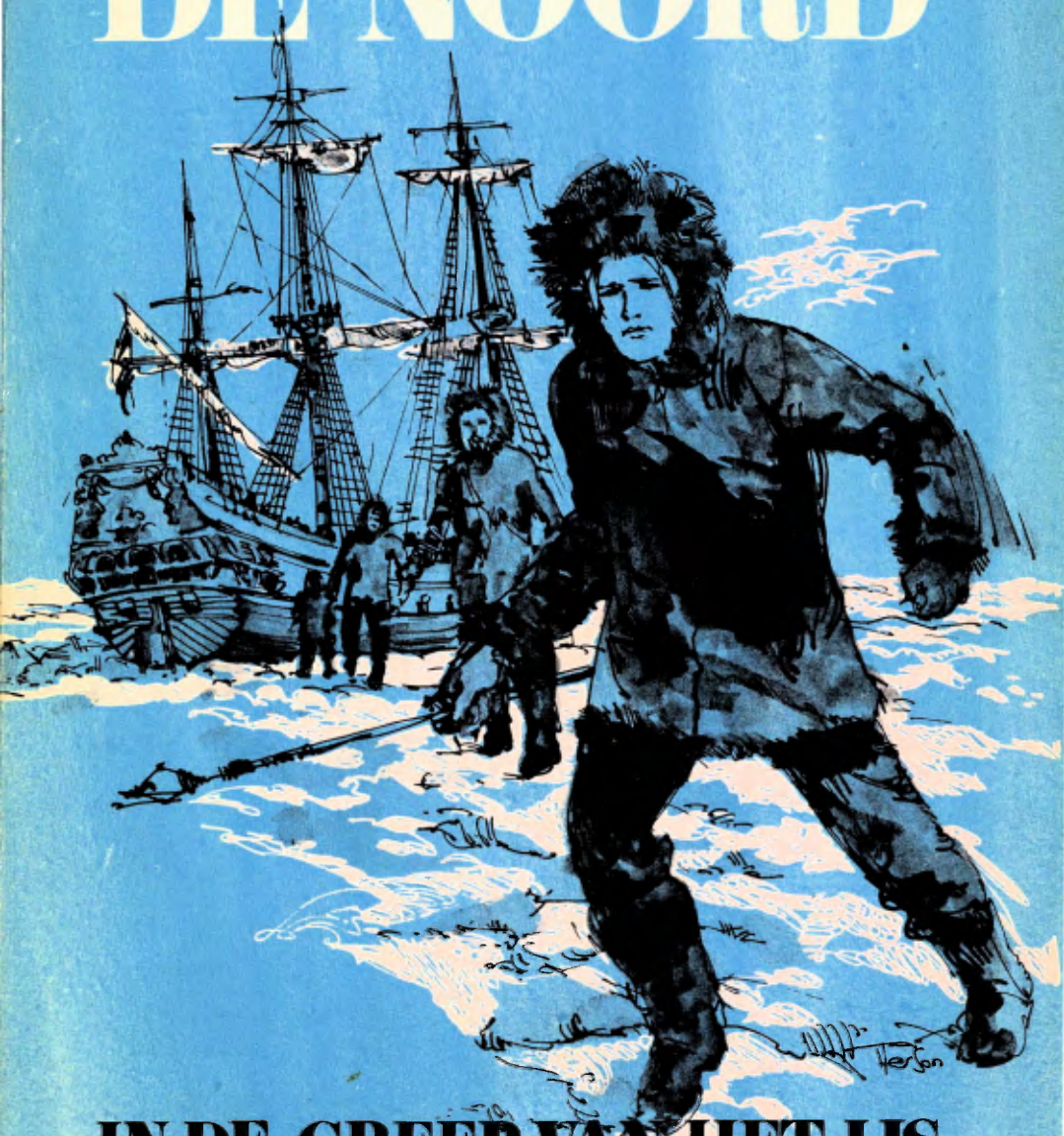

AART GRIMME

DE SLAG OM DE NOORD

IN DE GREEP VAN HET IJS

DE SLAG OM DE NOORD

AART GRIMME

DE SLAG OM DE NOORD

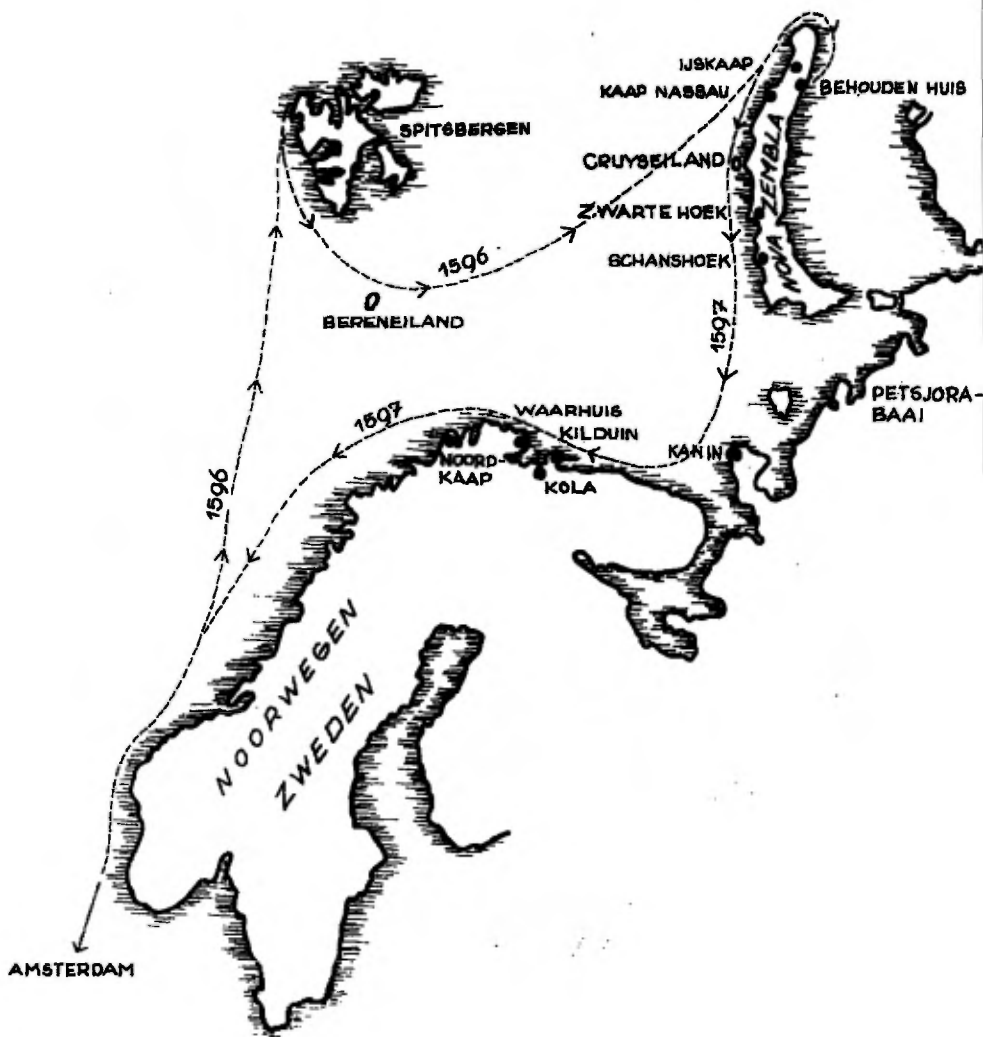
Met illustraties van H. G. M. Behrens

UITGEVERIJ G. F. CALLENBACH N.V. - NIJKERK

ISBN 90 266 4288 1

I

IN DE GREEP VAN HET IJS

1. „DAAR GAAN WE DAN!”

„Ga jij nou maar naar bed, Jan. Het is morgen weer vroeg dag!”

Moeder Marijtje kijkt haar oudste zoon nog even na, als hij het laddertje naar de zolder opklautert. Ze heeft een broek van Jan onder handen. De zoveelste scheur!

Even zit ze voor zich uit te turen, haar hand stil, haar gedachten bij Jan. Dan schrikt ze ineens op. Er klinken voetstappen op straat, voetstappen, die voor haar deur stilhouden. Het volgende ogenblik gaat de klopper.

Moet er iemand bij haar zijn? Wie? En waarom? Er is toch niets gebeurd? Haastig doet ze de deur open.

„Meester Dirksz!” zegt ze verwonderd. En meteen welt er een stille angst in haar op. „Er is toch niet iets met Jan?”

„Nee . . . tenminste niet wat jij denkt, Marijtje!” zegt hij.

„Die jongen van je heeft niets bijzonders uitgespookt.”

„Maar komt u toch binnen!” zegt Marijtje en schuift een stoel bij. Zelf gaat ze tegenover hem zitten, onrustig.

Er is wel wat met Jan, weet ze. Wat komt de meubelmaker anders hier doen?

„Ja, ik moet eens met je praten, Marijtje,” begint Jans baas.

„Doet hij zijn best niet?”

„Ach, wat zal ik je zeggen. Hij doet wel wat hem opgedra-

gen wordt, maar er zit geen vakman in. Dat zal hij nooit worden ook! Hij wil maar één ding!”

„Ja,” knikt Marijtje. „Hij is net als zijn vader. Hij wil naar zee.”

„Dat is het,” zegt meester Dirksz. „Hij heeft zeemansbloed! Hij kan geen kwartier vrij hebben of hij zwerft naar de haven.”

„De zee . . . Altijd weer die zee!” zucht Jans moeder. „Net als m’n man.”

„Ja, die was ook niet te houden,” weet de meubelmaker. Hij heeft Jans vader goed gekend. Hoe vaak hebben ze samen niet naar de schepen staan kijken?

Even valt er een stilte in de keuken. Ze denken allebei aan Hillebrant, die ook met alle geweld naar zee moest. Hillebrant, die altijd vol verhalen zat, als zijn schip weer binnengelopen was. Totdat de dag kwam, dat Marijtje tevergeefs op hem wachtte en hij nooit meer een haven bereiken zou.

„Ik zou hem toch maar laten gaan, Marijtje. Ik heb het nu vier jaar met hem geprobeerd. Heus . . . aan wal wordt het niks met hem.”

„Ja, ik weet het wel,” zucht ze. „Het moet dan maar. Bedankt, meester Dirksz, dat u zoveel geduld met Jan hebt gehad.”

„Geen dank, Marijtje. Ik begrijp wel wat er in je om moet gaan. Vergeet echter niet, dat er voor ons allemaal maar één haven is!”

Ja, denkt Jans moeder. Ze begrijpt de meubelmaker best, heel best. En hij heeft ook wel gelijk, weet ze. Maar ach . . . de zee is zo wreed!

Meester Dirksz weet het wel, en toch is hij naar Marijtje toe-

gestapt. Want hij heeft één ding goed begrepen: het wordt zo niets met Jan. Helemaal niets.

Hij is al lang weer naar zijn huis, als Marijtje nog op haar stoel zit. Stil . . . met een hoofd vol zorg en een hart vol verdriet.

Die zee! O, die zee!

Als ze Jan de volgende morgen alles vertelt, vliegt hij zijn moeder om de hals en geeft haar een stevige pakkerd.

„Naar zee! Hoi! Ik mag naar zee!”

Dan pakt hij haar beet en hopst met haar de keuken door.

„Ho . . . ho . . . malle jongen, doe niet zo dol!” roept zijn moeder en valt hijgend op een stoel.

Het is 5 mei 1596.

„Daar gaan we dan!” zegt Jan Hillebrantsz.

Hij trekt de deur achter zich dicht en gooit de plunjezak over zijn schouder. Hij haalt eens diep adem en stapt opgeruimd door de Nes.

„Ja,” knikt zijn moeder en ze denkt: Zo gaat dat. Als je amper zeventien bent, loop je naast je moeder naar je schip. Straks vaar je weer uit en dan voel je je pas gelukkig. Ik zie het wel. Je bent net als je vader. Je ogen tintelen, je staat te springen om aan boord te klauteren.

Ja, Marijtje weet het wel. Het is niet voor de eerste keer, dat ze hier loopt. Vroeger bracht ze haar man altijd weg. Nu haar oudste zoon. Hij is sinds hij naar zee mocht een heel andere jongen geworden. Hij is flink uit de kluiten gewassen. Een hele kerel!

Fluitend loopt hij naast haar.

„Dit wordt mijn vierde reis al, moeder.”

Ja . . . denkt Marijtje, en wat voor een reis? Er is immers niemand, die haar antwoord geven kan? Twee keer is deze tocht al ondernomen en . . . twee keer is hij mislukt!

„En toch moet het kunnen!” zegt Van Linschoten.

„Natuurlijk lukt het!” zegt Van Heemskerck.

„Die zeeweg moet er zijn!” vindt dominee Plancius.

Daar zijn ze allemaal van overtuigd. Ja . . . ja! Het zijn allemaal mannen, die het weten kunnen.

Maar waarom doet Zeeland deze keer dan niet mee?

En waarom zegt Enkhuizen: „Nee, dank je wel. Deze keer niet!”

En de staten? Ze loven f.25.000 uit voor de schipper, die de weg om de noord naar China ende Cathay vinden zal. Maar . . . ze rusten geen schip uit! Waarom doen ze er nu dan zelf niet aan mee?

Nee, Marijtjes hart is er niet gerust op.

„Ze durven niet, moeder. Het zijn allemaal kerels van niks!” zegt Jan. „Nee, dan Amsterdam! Ons Amsterdam, moedertje! Dat durft wel! U zult straks eens zien. Twee gloednieuwe schepen! Sinjeur Van Hasselaar en sinjeur Van Os steken er wel geld in. Die zijn niet bang!”

Zwijgend lopen ze verder de Nes door.

Jans oude baas heeft net de deur opengezet en de onderliefel neergeklapt. Hij kijkt op en zegt: „Zo, weer op reis, Jan? Goeie vaart, jong!”

„Dank u, meester Dirksz. Tot ziens!”

De meubelmaker kijkt hen even na.

„Ja, tot ziens. Ik help het je wensen,” zegt hij zacht. „Het zal voor Marijtje een bange tijd worden. Die reis is niet voor niets tweemaal mislukt.”

Intussen stappen Jan en zijn moeder verder. Jan met een stralend gezicht. Marijtje met een hoofd vol zorg en een hart vol verdriet om iets, waaraan ze niets veranderen kan. Ze weet het wel, ze begrijpt het en . . . o, die zee! Die zee!

Jan kijkt eens op zij. Hij ziet, dat zijn moeder loopt te piekeren.

„Niet zo tobben, moedertje!” probeert hij haar op te beuren.

„Over een poosje sta ik weer voor uw neus.”

Ik hoop het, denkt Marijtje. En . . . hoelang zal dat poosje duren?

Op de waterkant is het een drukte van belang. Er liggen tientallen schepen, maar daarvoor komen de Amsterdammers deze keer niet. Het gaat hun nu om heel wat anders.

„Heb je het gehoord? Van Heemskerck en De Rijk gaan al gauw vertrekken!” Het gerucht springt van de een naar de ander en iedereen komt kijken.

„Nou, moeder!” zegt Jan, zodra ze de kade opstappen. „Daar liggen ze nou. Wat een schepen, hè? Zie je nou, Amsterdam durft wel! Die anderen . . . kerels van niks zijn het! Kijk, dat schip is van Van Heemskerck en dat is van schipper De Rijk. En Willem Barentsz is opperstuurman. Fijn hè, als je met zulke mannen mee mag!”

Maar Marijtje kan het niet zo fijn vinden. Jan heeft een kleur van opwinding. Ze ziet het wel. Hij staat gewoon in vuur en vlam, als hij de twee gloednieuwe schepen ziet liggen. Even trekt er een glimlach over haar gezicht, maar ze denkt verder. Er zijn meer schepen uitgevaren. Ook nieuw en ook mooi. Zeker net zo mooi als deze. En zijn die allemaal teruggekomen?

Marijtje heeft al te veel gezichten gezien, die bij de afvaart stralend keken, maar waarop de glimlach na het binnenvallen van de retourschepen verdween, omdat er weer zoveel lege plaatsen waren. En hoe zal het nu gaan? Jan heeft gelijk, de schepen zien er prachtig uit. Maar hoe zullen ze er uitzien als ze terugkomen? En wie zegt, dat ze terugkomen? Het wordt intussen steeds drukker. Het volk, dat aanmonstert, gaat aan boord.

„Nou, dag moeder! Tot ziens, hoor!”

Jan geeft Marijtje een stevige pakkerd. Hij loopt de zwiepende loopplank op en rolt meteen in het drukke geroezemoes van het naderende vertrek. Hij gooit zijn plunjezak neer en gaat bij de reling staan. Kijk, daar heb je Laurens Willemsz en Jacob Evertsz ook. En daar is de konstabel. Drie klanten van zijn vorige reis.

Er komt nog meer volk aan boord.

En dan . . . dan is het zover. De tamboer roffelt en even later staan ze voor de mast in het gelid. De monotone stem van de provoost lepelt de inhoud van de artikelenbrief op:

. . . Wie tegen de provoost ingaat of hulp weigert, zal als muijtmæcker gestraft worden . . .

. . . Wie deserteert veroordeelt tot den Galge . . .

. . . Op muijterije staat straf aan lijf ende leven . . .

. . . Het is verboden pulver of buskruijt te doen verdwijnen op poene van de galge . . .

Jan laat het ene artikel na het andere over zich heen gaan en hoort maar half wat de provoost voorleest. Eén ding weet hij heel goed: de straffen aan boord zijn niet mis! Dat heeft hij op zijn andere reizen al wel gezien.

Als de provoost klaar is, bergt ieder zijn eigen boeltje op.

En dan . . . dan komt het grote ogenblik. Langzaam maken de schepen zich los van de oever.

Nog lang houden Jans scherpe ogen het witte kapje van zijn moeder vast. Nog een zwaai en dan vervaagt ook dat. De contouren van de Amstelstad worden zwakker.

De vlaggen wapperen hoog in de mast.

10 Mei 1596 donderen de saluutschoten over het IJ.

De derde aanval „om de noord” is begonnen.

2. EEN BOEGSPRIET EN EEN BRAMZEIL!

Ping . . . ping . . . ping . . . ping!

„Vijf . . . zes . . . zeven . . . acht!” telt Jan.

De scheepsbel slaat het laatste glas van de wacht.

Dat hebben we alweer gehad, denkt Jan. Die vier uur zitten er weer op.

Hij duikt het vooronder in en komt even later terug met een stuk brood.

„Ga jij es effe een stukkie uit m'n vaarwater, makker!” zegt hij tegen Jacob Evertsz. „Dan kom ik naast je zitten.” Hij schuift naast hem op een scheepskist en begint te kauwen.

„Je doet net of je honger hebt!” zegt zijn maat.

„Heb ik ook! Heb je niks horen rammelen? Dat was mijn maag!”

„O, ik dacht, dat er een ankerketting ratelde!” grinnikt Jacob.

Even is het stil en zwijgend kauwt Jan verder, als er voetstappen klinken. De Rijp, de schipper van de andere boot, loopt langs hen heen. Hij zegt niets, hij groet niet eens.

„Nou, het is slecht weer bij schipper De Rijp, als je het mij vraagt!” merkt Jan op.

„Krek wat je zegt! En ik denk, dat ik ook wel weet waarom,” antwoordt Jacob. „De eerste weken was er niets aan

het handje, maar nou . . . ja, ze halen ons, doodgewone pekbroeken, er natuurlijk niet bij . . . nou zijn de schippers het niet eens met elkaar. Let jij maar es op mijn woorden!”

„Hoe niet eens?”

„Toen we de tiende door het Vlie zeilden en verder naar het noorden, ging alles vanzelf.”

„Nou . . . en? Nou niet meer dan?”

„Ik weet het natuurlijk ook niet precies, maar ik ving eergisteren wat op. Schipper De Rijp wil noordelijker varen, langs de pool. En opperstuurman Barentsz wil noordnoordoost. En daar zitten ze over te harrewarren.”

„Nou, de heren zoeken de koers maar uit, als het de goeie maar is. Ik zou . . .”

Wat hij zou vertellen Jan niet verder, want er wordt geschreeuwd: „Kom es kijken! Jongens, moet je zien. Allemaal zwanen!”

Het koksmatje staat te springen bij de reling.

„Kom dan!” schreeuwt hij opgewonden. „Er zijn er hoe langer hoe meer!”

Met een paar sprongen staan Jan en Jacob naast hem.

„Zeker je eerste reis, hè?” zegt Jacob.

„Ja,” knikt het matje. „Maar wat heeft dat met die zwanen te maken?”

„Alles!” grinnikt Jan. „Nee, kokkie, jij moet nodig naar de chirurgijn!”

„Naar de wie?”

„De chirurgijn! De scheepsdokter!”

„Waarom?”

„Je ogen eens na laten kijken!”

De konstabel is er ook bij komen staan. Intussen zijn de zwa-

nen dichterbij gekomen.

„Zie je het nou?” vraagt Jan.

„O ja . . . het zijn helemaal geen zwanen. Het zijn kleine ijsschotsen. Nou zie ik het pas goed.”

„Ja, maatje,” zegt de konstabel. „Je moet nog een hoop leren. Zal ik je es vertellen wat we een paar jaar geleden met die stukken ijs deden?”

„Nou?”

„Die gooiden we als klontjes in de pap. Want de kok schep-te die toch altijd zo merakels heet op, hè! Nou en dan stond er een van ons klaar met een schepnet en . . . wip! Dan tjoekten we er zo'n klont ijs in. Hielp best, dat kan ik je wel vertellen.”

Jan en Jacob schateren het uit.

„Hou je soort voor de gek!” flapt het kokkie eruit.

Het volgende ogenblik vlucht hij naar de kombuis voor de graaiende hand van de konstabel.

„Dat grut gelooft tegenwoordig ook niks meer!” grinnikt hij. Even later duikt het koksmaatje weer op, maar voor alle zekerheid blijft hij een beetje uit de buurt van de konstabel.

„Nou, kom maar hier! Ik zal je niet opeten!” gromt die. „Ik hap liever in wat anders dan in die magere ribbenkast van jou.”

De kleine kok schuift wat dichterbij.

„Voor jij de voeten van de keizer van China ende Cathay kust, zullen we nog wel wat beleven.”

„Zal wel!” beaamt het maatje.

„Je kijkt net of je me niet gelooft!” bast de konstabel.

En hij krijgt diezelfde dag nog gelijk.

Ze varen langs een rotsachtige kust. Steil steken wat grillige

pieken uit de besneeuwde rotsblokken omhoog.

„Kijk daar es, wat een vogels!”

„Weet je het wel zeker?” vraagt de konstabel met een doo-ernstig gezicht. „Kokkie, het zijn toch weer niet van die beroemde zwanen van jou, hè?”

„Nee, nee, niks hoor! Ze bewegen. Kijk zelf maar, je kunt ze duidelijk zien!”

„Warempel! Die dreumes heeft gelijk! Verse eieren, jongens! Wie gaat er mee?”

„Present!” roept Jan.

Ze voelen er allemaal wel wat voor. Ook de schippers. De boten worden uitgezet en al gauw varen ze naar land.

Barentsz staat tegen de reling geleund de mannen na te kijken. De klauterpartij begint.

Nieuwsgierig kijken de honderden in hun rust gestoorde vogels toe. Wat zijn dat voor vreemde dieren, die op hen afkomen? Tot nog toe hebben ze weinig vijanden hun vesting zien naderen. Maar deze klauteren hoger, steeds hoger, van klip tot klip, totdat ze er tenslotte bovenop zitten. De vogels laten de mannen rustig komen, gaan nauwelijks op zij.

„Nou, kokkie,” zegt Jacob. „Zul je straks je baas zien lachen, als je met je muts vol eieren aan komt koersen.”

„Ja, daar zeg je zo wat,” valt de konstabel in. „Nou hebben we hier wel ons anker uitgegooid, maat, maar ik kan niet zeggen, dat ik hier zo gemakkelijk zit op die smalle richel. Ik laveer liever naar de schapraai in de keuken van moeder de vrouw. Enne . . . we moeten nog een keer naar beneden ook!”

„Ik hoor het je zeggen,” antwoordt Jan en kijkt omlaag.

„Het is knap steil. Eén bonk sneeuw en ijs met overal uit-

stekende punten. We moeten zien . . .”

Wat ze moeten zien, vertelt Jan niet verder. Is hij een beetje onvoorzichtig? Krijgt hij door het gespannen zitten kramp?

Hoe het komt weet hij niet, maar ineens glist zijn linkervoet uit. Hij verliest alle houvast en roetst naar beneden.

„O . . . ho, maat! Wat ga je nou doen?!” schreeuwt de konstabel.

Hij slaat een hand uit. Mis! Hij verliest zijn evenwicht en het volgende ogenblik gaat hij dezelfde weg als Jan. Van verbouwereerdheid letten de anderen ook niet goed op en . . . roets . . . roets . . . even later is de terugtocht in volle gang. Dat gaat nooit goed! flietst het door Jans gedachten. Plat op zijn achterwerk glijdt hij omlaag en staat doodsangsten uit. De klippen! Straks stoten ze op de klippen!

Roets! Daar suist de konstabel, die veel zwaarder gebouwd is dan Jan, hem voorbij.

„Dat kost me de vlag van m’n achterstevan!” schreeuwt hij Jan toe.

Onder alle omstandigheden bewaart hij zijn goede humeur. Hij houdt zijn hand klaar om zich vast te grijpen, maar heeft nog geen kans. En verder glijdt hij weer.

Barentsz slaat zijn handen omhoog van schrik, als hij ziet wat er met de mannen gebeurt.

„Die rotsblokken straks! Dat gaat nooit goed. Hoe moet dat aflopen!” roept hij naar Van Heemskerck.

Gespannen staan de twee schippers toe te kijken.

Boem! Daar botst de konstabel tegen een klip, schiet er half overheen en komt languit in de sneeuw te liggen. Het volgende ogenblik komt Jan aansuizen, en eer de konstabel be-

seft, dat hij zelf goed en wel geland is, duikelt Jan over hem heen. Hij aait met zijn schoen langs de neus van het eerste slachtoffer en ligt even later sneeuw te happen.

„Au! Au! M'n boegspriet!” schreeuwt de konstabel, die zijn neus duchtig voelt. Maar hij kan tegen een stootje en krabbelt overeind. „Ik geloof, dat mijn verdere tuigage nog heel is,” zegt hij, terwijl hij zijn achterwerk eens bevoelt. „Dat valt alweer mee.”

Jan staat ook weer overeind.

„Nou proberen de anderen tegen te houden, Jan. Zet je schrap!”

Het volgende ogenblik botsen die tegen hen op en liggen ze allemaal over elkaar in de sneeuw. Ze krabbelen weer op en wonder boven wonder blijken alle armen en benen nog heel te zijn. Jan voelt een gloeiende plek op zijn voorhoofd.

Even later zitten ze weer in de boot en neemt Jan zijn ruige muts eens af.

„Je krijgt een klein klippie op je kanis!” ontdekt de konstabel. „Maar we hebben toch niks te mopperen, al gloeit m'n boegspriet of ie in brand staat. Alle botten zijn nog heel en dat kon heel anders!”

Als ze aan boord klauteren, klimt Jacob voor de konstabel uit.

„Hé, jij mag je bramzeil wel es binnenhalen!” hoort Jacob grinniken. Hij grijpt naar zijn broek en merkt, dat er een grote scheur in zit, waaruit een flard van zijn hemd komt kijken. Een half uur later zit hij met Jan op een scheepskist.

„Hou vast!” zegt hij, terwijl hij zijn broek over hun knieën legt. „Dan zal ik dat eens netjes voor elkaar boksen.”

Jan trekt de kanten van de scheur naar elkaar toe. Het wordt wel een dikke plooi, maar dat zal Jacob niet zwaar zitten. Met het puntje van zijn tong uit de mond naait Jacob de scheur met grote steken dicht.

„Zo, dat had je niet gedacht, hè?” zegt hij tegen Jan, terwijl hij zijn broek weer aantrekt en zijn spulletjes opbergt. „Moeder Marijtje doet het wel een beetje anders,” vindt Jan.

„Ja, nogal wiedes!” geeft Jacob toe. „Maar ik ben je moeder niet. En ik hoef vanavond ook niet met je zuster aan de dans!”

„Mijn zuster?” grinnikt Jan. „Die is pas vier. Dus die komt voorlopig nog niet in je vaarwater.”

Een poosje later staan ze over de verschansing geleund naar de oneindige zee vóór hen te kijken.

„Er drijft hoe langer hoe meer ijs, Jan.”

„Ja, maar zolang het nog zulke schotsen zijn, hebben we geen last. Daar beleef je niet veel mee.”

Nee, dit ijs levert nog geen avontuur. Maar er zijn nog andere avonturen en ze weten niet, dat ze daar met een paar dagen middenin zullen zitten.

3. „IK OOK, JAN... IK OOK!”

„Zo, maatje, trek jij maar es ân dat allemansendje!” zegt de kok de volgende dag tegen zijn hulpje.

Even later slaat de scheepsbel zijn metalen roep door de poolstilte. „Eten!”

Jan strijkt al gauw op zijn plekje bij hun bak neer. En de anderen laten ook niet op zich wachten. De matrozen rammen van de honger en houden hun mes al klaar, maar eerst wordt er een kort gebed uitgesproken.

De baksmeeester schuift de porties spek van de spekpan. „Ânpakken, Jan!”

„Nou, dat hoeft u niet te zeggen,” mompelt Jan.

Hij pikt zijn portie met de punt van zijn mes op. Ah! Dat gaat er best in. De kok zal er niet over te klagen hebben, dat de maats zijn werk niet waarderen. Jan lepelt achter elkaar de erwten uit zijn houten nap. Zijn tong likt langs zijn lepel de laatste resten naar binnen en dan zegt hij: „Pff! Dat smaakte weer best vandaag!” Hij veegt zijn mes schoon en steekt het in zijn broek.

Terwijl de baksjongens de boel opruimen, staat hij even later met Jacob over de verschansing te kijken.

„Ik zou toch best weer es een vers eitje lusten,” zegt Jacob.

„Ja, maar dan niet zoals een paar dagen terug!” antwoordt

Jan en hij voelt eens onder zijn muts. Daar zit een grote groengele plek.

„En het mooiste van alles was, dat we geen ei heel meebrachten!”

„Nee, dat was net niks!” zegt de konstabel, die de laatste woorden van Jan opvangt. „Maar ik hou anders wel van een beetje leven in de brouwerij.”

„Nou, dat leven is op komst! Kijk daar eens!” Jan schreeuwt van opwinding en grijpt de konstabel bij zijn mouw. „Daar! Moet je zien!”

Geen dertig meter van het schip grijnst de gapende kop van een ijsbeer.

„Een beer! Schipper, een ijsbeer!”

Barentsz en Van Heemskerck zijn er als de kippen bij.

„De boot! Strijk!! Vlug!”

De konstabel, Jan, Jacob . . . achter elkaar springen zes man erin. De konstabel zit op de achterste bank. Hij heeft in de gauwigheid een harpoenlijn meegenomen en houdt nu een lopende lus klaar. „Jan, recht erop af! Dan gooi ik hem zo dat waslijntje om zijn kop!”

Jan geeft een ruk aan zijn riem en al gauw komen ze aardig in de buurt van de beer.

„Goed zo!” roept de konstabel.

Een flinke zwaai boven zijn hoofd en het touw suist door de lucht.

„Hebbes!” schreeuwt de konstabel al, maar hij juicht te vroeg.

De beer slaat zijn machtige klauw uit en het touw pletst naast hem op de golven.

„Pak hem dan zo maar bij zijn pootje!” grinnikt Jan.

„We zullen jou bij je pootje pakken!” gromt de konstabel. Hij palmt de lijn weer in en probeert het nog eens. Maar weer valt het touw naast de grijnzende kop.

Intussen heeft de jachtdrift hen allemaal te pakken.

„Zo gaat het niet, mannen!” roept Van Heemskerck. „Roei terug en haal meer wapens van boord!”

Jan en zijn makkers zetten zich schrap en even later liggen ze weer langszij het schip.

„Hier. Pak ân!”

De kok en de schipper reiken een paar hellebaarden en spiezen aan.

„Een bijl! Die grote!” schreeuwt de konstabel. „Geef die ook mee.”

De beer zwemt intussen wat hij kan om land te bereiken. De Rijp zet ook een boot uit en nu wordt het er voor de beer niet beter op. De twee boten schieten door het water.

„Roeien, Jan! Trekken!” schreeuwt Jacob, die naast Jan aan de riemen zit. „Kijk, schipper De Rijp en zijn mannen roeien om de beer heen en snijden hem zo de weg naar het land af.”

Weer zwaait de arm van de konstabel en weer suist de lijn door de lucht. Maar de beer voelt hem blijkbaar aankomen, want met een grauw slaat hij de lus op zij. Weer mis!

„Haal maar weer binnen,” roept De Rijp. „Wij komen van deze kant op hem af en dan sluiten we hem in!”

De boten komen nu dichtbij en dan ziet Jan pas met wat voor een kanjer van een dier ze te maken hebben. Hij pakt een piek en haalt naar het beest uit. Grauwend slaat de beer het ding met zijn machtige klauw aan brokken. Jan schokt voorover en kan zich nog net op het nippertje aan de rand

van de boot vastklemmen.

En dan ontstaat er een gevecht op leven of dood. Brullend grauwt de gapende bek zijn woede uit over de felle aanval op zijn nooit bedreigde vrijheid.

De Rijk stuurt zijn boot nu vlak langs de beer en de provoost dreunt met een suizende slag een hellebaard neer, maar de witte sinjeur geeft zich niet gewonnen. Aan alle kanten bedreigen de scherpe punten hem nu. Een piek stoot toe . . . Hij slaat hem aan splinters. Een lans komt dreigend op hem af . . . Hij breekt hem in tweeën. Het beest vecht, vecht wat het kan! Hij heeft deze vijand nog nooit meegeemaakt, maar hij geeft de strijd niet op.

„Jan, een ruk naar links! Let op!” roept de konstabel. Hij heeft de lijn onder de bank gegooid en de zware bijl gegrepen.

Jan trilt van opwinding. Zijn lichaam staat gespannen als een veer. Hij trekt . . . trekt! De boot zwenkt naar links. Een ogenblik ziet Jan het getergde dier vlak bij zich.

Op hetzelfde ogenblik slaat de konstabel toe. De slag komt zo verschrikkelijk hard aan, dat de bijl in de rug van de beer verdwijnt en de konstabel los moet laten. Hij kan hem niet meer terugtrekken.

Even verdwijnt de beer onder water.

„Nou is ie er geweest!” schreeuwt Jan opgewonden, maar hij vergist zich.

Het dier komt een eind verder weer boven en zwemt met de bijl in zijn rug weg. Hij heeft er nu wel genoeg van en wil wèg, bij die vreemde wezens vandaan. Maar de boten sluiten hem weer in.

En dan gaat hij grauwend van woede en pijn tot de aanval

over. Vlak bij Jan komt zijn grijnzende bek opduiken. Hij slaat zijn klauwen in het hout van de boot en trekt zich op. Verlamd van schrik ziet Jan alles gebeuren. Zijn ogen, wijd opengesperd van angst, kijken in de gapende muil van het razende beest.

„We slaan om!” gilt hij. „God . . . help! Help!” bidt hij hardop.

Glashelder ziet hij ineens de Nes voor zich . . . het witte kapje van moeder.

De boot schommelt hevig, maar de verlamdende schrik duurt bij Jan niet langer dan een paar seconden. Dan doet het gevaar hem handelen. Hij grijpt een bootshaak en stoot zo hard hij kan toe. Hij treft de beer midden in zijn open bek. Het dier slaat zijn klauwen uit naar dat nieuwe ding, dat hem zo'n pijn doet. Glissend krabben zijn nagels langs de planken van de boot en hij plonst in het water terug. De boot komt weer in zijn normale stand.

„Gelukkig!” flitst het door Jans gedachten en trillend van spanning valt hij op zijn plaats terug.

De gewonde beer krijgt er genoeg van en probeert weg te zwemmen. Maar nu vangt De Rijk hem op en vallen zijn mannen aan. Het duurt vier volle glazen eer de strijd beslist is en het gedode dier naar het schip wordt gesleept.

Doodmoe klautert Jan de touwladder op en valt op een rol touw neer. Het zweet gutst hem van het gezicht.

Die beer! Laten de anderen hem maar villen. Dat dier had voor hem bijna het einde van de tocht betekend.

's Avonds zit hij met de konstabel te praten.

„Dat had niet veel gescheeld, Jan!” zegt de oudere zeeman.

Jan knikt. De konstabel heeft dus wel alles goed in zich op-

genomen. Hij voelt nog de angst in zijn keel kloppen, als hij het grijnzende monster weer voor zich ziet.

„Ik heb van mijn leven nog nooit zo gebeden!” bekennt hij dan. „Ik was bang, o . . . doodsbenauwd!”

Hij kijkt eens even op naar de konstabel. Die zal hem nu wel een kinderachtig knulletje vinden. Maar de ruwe zeebonk lacht deze keer niet.

„Ik was ook bang, Jan. Ik ook!” zegt hij. „Toen ik die bijl niet meer los kon krijgen, dacht ik ook: daar ga je. Straks lig je overboord. En . . . ik heb precies hetzelfde gedaan als jij!”

4. DE SCHIPPER HEEFT GELIJK

Het is een paar dagen later.

„Al over de schrik heen?” vraagt de konstabel.

„O ja, reken maar,” antwoordt Jan.

Ze zitten ieder op een tonnetje touw te splitsen en praten nog wat na over hun avontuur met de beer.

„Dat was me anders wel een kanjer,” zegt de konstabel.

„Maar niet zo'n kanjer als daar drijft!” ontdekt Jan ineens en meteen knijpt hij zijn neus dicht.

„Waar heb je het nou over en wat doe je gek! Wat is er met die boegspriet van jou aan de hand?” Maar geen tel later schreeuwt hij: „Wat een lucht! Daar drijft een walvis. Hij is zo dood als een pier en stinkt een uur in de wind.” En meteen knijpt hij zelf zijn neus dicht.

Het hele schip hangt nu in de lucht, die van het dode dier uitgaat en Van Heemskerck koerst gauw zo, dat de wind in de richting van het kadaver waait.

„Hè, hè, dat lucht op!” roept Jan, blij dat hij weer gewoon kan ademen.

„Net wat je zegt, maat!” antwoordt de konstabel. „Ik heb van m'n leven nog nooit zo'n grote stinkerd gezien!”

Ze splitsen weer verder en even is er alleen het geluid van het tegen de boeg bruisende water. Dan klinkt er geplas van

riemen en horen ze hoe Willem Barentsz een bevel geeft. Ze lopen naar de verschansing, nieuwsgierig wat er aan de hand is.

„Dat is een boot van schipper De Rijk,” constateert Jan.

„Niet alleen zijn boot. Hij is zelf ook aan boord!” ontdekt de konstabel. „Als er maar weer geen storm op til is!”

„Hoe bedoel je?” vraagt Jan.

„Ik ken de schippers allebei. Als ze het niet met elkaar eens zijn, geven ze elkaar geen duimbreed toe. En . . . ik heb zo het gevoel, dat ze het lang niet met elkaar eens zijn. Een paar weken geleden kwam De Rijk ook bij Van Heemskerck uit de kajuit. Wat er toen tussen de opperstuurman en De Rijk besproken is, weet ik natuurlijk niet. Dat zullen ze zo'n gewone pekbreek niet aan zijn neus hangen. Maar het gezicht van De Rijk stond lang niet op mooi weer, dat kon je zo wel zien. Wie weet wat er nou weer is! Als ze maar niet aan het bakkeleien gaan!”

„Bakkeleien? Maak het nou een beetje!” zegt Jan ongelovig.

„Nou ja, ik bedoel niet, dat ze elkaar in de haren zullen vliegen, maarre . . . nou, ze zijn het niet met elkaar eens. Let jij maar es op mijn woorden!”

De konstabel krijgt gelijk.

Weer overleggen Barentsz en De Rijk met Van Heemskerck over de koers, die ze zullen volgen.

„Ik wil langs de pool!” zegt De Rijk.

„Ik hou me aan dominee Plancius!” zegt Barentsz. „Ik vaar noordnoordoost!”

Van Heemskerck is het met de opperstuurman eens en zo gaan de mannen uit elkaar, vastbesloten ieder hun eigen koers te volgen.

„Nou, wat heb ik je gezegd?” roept de konstabel, zodra het nieuws bekend wordt.

De hele bemanning staat het vertrekkende schip van De Rijk na te kijken, totdat het als een stip aan de horizon verdwijnt. En ze weten niet, dat De Rijk bij Spitsbergen zoveel ijs ontmoet, dat hij er huiverig van wordt. Haastig koerst hij naar straat Joegor en vandaar op het vaderland aan.

Barentsz en Van Heemskerck zetten door. Ze varen het rijk van koning winter binnen en kijken met ontzag naar de kolossale ijsklompen en de onafzienbare schotsen, waar ze tussendoor manoeuvreren.

„Heb jij benul, wanneer we er zullen zijn en hoelang het duren zal?” vraagt Jan aan Jacob Evertsz.

„Ik niet. Ik weet wel, dat ik voorlopig niks anders zie dan sneeuw en ijs en hier en daar een plek open water. Ik zou . . . Hé, wat is dat?” valt hij zichzelf in de rede.

Tik . . . tik! Tik . . . tik! gaat het boven hun hoofd.

Er komt een vlucht vogels aanzwermen, zo dicht, dat ze zelfs tegen de zeilen opbotsen. Half verdoofd slaan er wat tegen het dek.

„Grijp zel!” roept de kok. „Goed voor de soep!”

„Dat is een meevallertje!” vindt Jan.

Ja . . . een meevallertje, maar de tegenvallers blijven de komende dagen ook niet uit. De ijsvelden worden steeds groter. Van tijd tot tijd drijft een reus van een ijsberg langs en dan . . . dan wordt het schip langzaam maar zeker ingesloten!

„Het ijs klemt ons steeds meer in!” zegt Claes Andriesz.

„Als dat maar goed gaat. Hoor es eventjes!”

De schotsen bonken tegen de boeg en schuren langsij en het

kreunt en kraakt aan alle kanten.

„Als we maar een geul open water houden!” zegt Jan angstig.

„Dat is het hem juist,” valt de konstabel in. „Dat ijsveld drukt ons zo stiekemweg naar het vastelandijs toe.”

Iedereen staat nu toe te kijken en vraagt zich af wat er gaat gebeuren. Boenk! Het schip ligt vast!

„Drie man de schots op!” commandeert Van Heemskerck. „Probeer het los te duwen.”

„Kom op, Jan!” roept de konstabel.

„Ik ga met jullie mee,” zegt de bottelier.

Al gauw staan de mannen op het ijs, klaar hun schouders tegen de romp van het schip te zetten.

„Duwen, maats! Zet hem op! Het zal niet meevallen!” vindt de konstabel.

Het zal niet meevallen . . . Maar als ze de derde keer drukken, dat hun botten ervan kraken, komt er beweging in de ijsvloer. Er ontstaat een gapende geul van water, die steeds breder wordt.

„Pas op!” waarschuwt Willem Barentsz. „Jullie drijven af! Zie dat je aan boord komt en vlug!”

Zie dat je aan boord komt! Ja, de opperstuurman heeft makkelijk praten, denkt Jan. Intussen welt er een felle angst in hem op. Wat zal er gebeuren, als ze niet meer terug kunnen! Dan drijven ze met hun drieën af. Zonder eten, zonder drinken . . . wie zal zeggen waarheen?

Maar hun makkers aan boord laten hen niet in de steek.

„Grijp!” schreeuwen ze en gooien een paar touwen uit.

„Hebbes!” roept Jan en entert als een aap naar boven.

De konstabel en de bottelier hebben ook houvast gekregen

en weten niet hoe gauw ze omhoog moeten klauteren. Wèg!
Van die enorme schots vandaan!

„Dat was op het nippertje, mannen!” zegt Van Heemskerck.

„Maar jullie zijn gelukkig weer veilig aan boord.”

„Ja, we zijn weer veilig aan dek,” vindt Jan opgelucht.

De bottelier kijkt nog niet zo blij.

„Ben jij niet blij, dat je dat touw in je fikken kreeg?” vraagt de konstabel.

„Ja nou, wat dacht je!” is het antwoord. „Maar ik pieker erover, hoelang we nog veilig aan boord zullen zijn. De massa ijs wordt steeds groter. Nu was er nog een geul water, anders waren we al vastgelopen. Maar hoelang zal dit nog duren? Eerlijk gezegd hou ik m'n hart vast! Ik moet er niet aan denken, dat we helemaal ingesloten worden en ik geloof vast, dat het vandaag of morgen gebeurt!”

En de bottelier krijgt gelijk! De volgende dag komt er zo'n massa ijs opzetten, dat het schip van voren omhooggedrukt wordt. Willem Barentsz en Claes Andriesz springen overboord om op te meten hoe hoog de boeg op het ijs zit. Maar nauwelijks zijn ze er of ze weten niet hoe gauw ze achteruit moeten hollen. Er klinkt een donderend gekraak en . . . het schip ligt weer recht.

De twee mannen maken als de wind, dat ze weer aan boord komen.

„Maar we zijn er nog niet, al ligt het schip weer goed!” zegt de opperstuurman.

En dat zijn ze net niet. De volgende dag kraakt en kreunt het hele schip en iedereen vreest het ergste. Het ijs wordt onder het schip samengeperst, meer . . . steeds meer, en tenslotte wordt dit helemaal opgetild. Iedereen denkt, dat zijn

laatste uur geslagen is.

„We gaan omhoog!” schreeuwt het koksmaatje angstig.

De jongen heeft gelijk. Het kraakt en kreunt en knalt nu aan alle kanten.

„Het roer breekt finaal aan stukken!” roept Jan ontzet.

„Zet de sloepen uit!” beveelt de schipper. „Laten we ons op het ergste voorbereiden!”

Sloepen uit? denkt Jan. Het is een en al ijs wat we nu zien! Varen kunnen we immers niet?

Toch worden de twee boten overboord gezet. In de bok, de kleinste boot, worden vast twee vaten wijn en brood gestouwd.

„Het schip helt! O God . . . nu zijn we het kwijt!” roept de bottelier angstig.

„Het slaat toch niet om!” schreeuwt de bootsman opgelucht.

„Nee, maar varen kunnen we er ook niet meer mee,” zegt de kok.

„Hoe wou jij varen in deze woestijn van ijs!” gromt de konstabel. „Het dichtstbijzijnde water is hier zeker vierhonderd meter vandaan. Het is ijs, ijs en nog eres ijs! We zitten er rondom in. Verder zie je geen kip!”

„Dat had je gedacht, maat!” schrikt Jan ineens. „Kijk daar es aankomen!”

Op hun dooie gemak komen twee ijsberen aanstappen, nieuwsgierig wat dat toch wel voor een vreemd geval is.

„Ook dat nog!” zucht Jan en hij voelt de rillingen langs zijn rug lopen, als hij eraan denkt wat er nu weer kan gebeuren.

De mannen grijpen al naar wapens en verder wachten ze maar af. Maar dan komt de oplossing ineens van een heel andere kant. De trompetter krijgt een inval, zet zijn instru-

ment aan zijn lippen en het volgende ogenblik schetteren de schelle klanken door de wijdse stilte van de oneindige eenzaamheid.

Hé, wat is dat? . . . Stomverbaasd blijven de beren staan. Wat is dat voor een geluid? Ze vertrouwen het niet en met een draaien ze zich om en verdwijnen.

„Dat gevaar is tenminste voorbij!” zucht Jan opgelucht.

„Ja, maar we zijn er nog niet!” veronderstelt de konstabel. En hij krijgt gelijk. Een half uur later laat Barentsz zijn schipper en al zijn mannen bij elkaar komen.

„Maats,” zegt hij, „het is al elf september en ik voorzie, dat het ijs eerder toe- dan afnemen zal. We zullen dus moeten overwinteren!”

„Van de winter hier blijven? Hier? Tussen die ijsmassa's?” Het koksmatje staat het huilen nader dan het lachen.

„Jullie zien allemaal hoe ons schip erbij ligt!” gaat de opperstuurman verder. „We komen er niet meer uit eer het voorjaar is. Dan is er weer kans op open water. Eerder hoeven we er niet op te rekenen. In het schip blijven kan ook niet, want dan vriezen we dood. We zullen een plek moeten zoeken, waar we een huis kunnen bouwen. Dat is onze enige kans!”

Een plek zoeken om een huis te bouwen . . . onze enige kans . . .

Elk woord blijft in Jans gedachten haken. Overwinteren! Dus niét naar huis! Hij zal moeder Marijtje deze winter niet terugzien!

Ze staan er allemaal een beetje verslagen bij te kijken. Maar als Jan eens rondkijkt, weet hij: de opperstuurman heeft gelijk! Open water bereiken is immers onmogelijk. Nee, er zit

niets anders op.

Geen half uur later gaan ze met acht man op zoek naar een geschikte plek, maar dat is nog niet zo gemakkelijk.

„Het begint mistig te worden,” zegt de konstabel. „We gaan terug. Als we verdwalen, is er voor ons helemaal geen kans meer. Morgen zullen we wel verder zien.”

Maar de volgende dagen is de mist nog veel dichter.

„Nou kunnen we er nog niet op uit,” constateert de bottelier.

„Nee,” zegt Jan. „Stel, dat je ineens voor zo'n sinjeur van een ijsbeer staat. Voor je het weet, heeft ie je te pakken!”

De mist houdt nog een paar dagen aan.

En dan rollen ze weer in een nieuw avontuur.

5. „REUZE PLANNETJE, JAN!”

„Nou, het weer is opgeklaard. We kunnen er vandaag wel uit,” zegt de provoost. „Het is alleen ellendig koud. Ik heb al drie paar sokken over elkaar aan en het lijkt nog wel of mijn tenen bevrozen. Laten we maar gauw gaan.”

„Ik zou nog even wachten. Kijk daar es!” waarschuwt Jan. Er komen drie beren aanlopen, regelrecht op het schip af.

„Kijk, die ene gaat daar achter die schots liggen.”

„Ja, maar die andere is heel wat brutaler. Moet je zien, die sinjeur vist met zijn grote poot een stuk vlees uit de kuip. Wacht even, maat, dat zal ik je toch es afleren!” gromt de konstabel. „Handjes thuis, denk erom!” Hij grijpt een musket en . . . pang!

„Raak!” schreeuwt Jan, die het dier ziet waggelen.

De beer doet nog een paar stappen en valt dan neer.

„Villen! We moeten hem villen! Hebben we een fijne, dikke pels!”

„Villen? Met deze kou? Dan liggen we straks ook naast hem!” verklaart de konstabel. „Nee, we zetten hem op zijn poten. Dan bevriest hij als een standbeeld, hebben we meteen een waakhond!”

De andere beren maken, dat ze weggkomen.

„Nou moeten we wel hout bij elkaar halen, maats!” waar-

schuwt Van Heemskerck. „Iedere dag is er één en het huis moet op tijd klaar.”

Ze trekken er allemaal op uit, op Claes Andriesz na. Hij is hard ziek en kan onmogelijk mee.

Ze vinden hout, heel wat hout, maar het is kei- en keihard. „Hoe zou dat hier komen?” vraagt Jan verwonderd. „Er groeit hier niks!”

„Dat komt uit de oerwouden van Siberië,” weet Van Heemskerck. „De bomen drijven met de rivieren mee en spoelen hier aan land.”

„Jammer, dat het niet aan planken en balken komt aandobberen hier!” vindt Jan. „Dat was wel zo makkelijk.”

„Ik hoor het je zeggen, maar het gaat een beetje anders. Aanpakken, maat! Dan komt het luie zweet eruit!” grinnikt de konstabel.

De anderen hebben intussen een goede plek gevonden.

„Ja, nou begint het pas. Aan boord hebben we wel timmerhout. Dit hier gebruiken we wel om te stoken. Vooruit, mannen, naar het schip! De eerste slee hout ophalen. Blijf niet staan, want dan vries je meteen vast!”

De provoost heeft gelijk, denkt Jan en hij rept zich naar het schip, maar nauwelijks is hij aan boord of hij komt zo hard hij kan terug. „Provoost . . . de timmerman . . . kom . . . kom direct!”

Geen vijf minuten later staan ze allemaal om de kooi van de timmerman. Hij is zo hard ziek, dat hij hen geen van allen herkent. En even later hebben ze geen timmerman meer. „We zullen hem eerst moeten begraven!” zegt Van Heemskerck.

Daar zijn de anderen het mee eens. Ze grijpen een schep

en willen beginnen een gat te maken.

„Geen schijn van kans!” ontdekt de konstabel. „Geef es een houweel!”

Maar dat haalt ook niets uit. De grond is zo keihard, er is geen geultje in te krijgen, laat staan een graf.

„Dan moeten we een kloof in het ijs zoeken, maats!” zegt de schipper. „We kunnen hem zo niet laten liggen.”

En zo gebeurt het.

Jan is er stil van en denkt: Vandaag is het de timmerman. Wanneer zal ik aan de beurt zijn? Zal ik de Nes ooit terugzien?

Maar er is niet veel tijd om te piekeren. Ze moeten opschieten. Iedere dag is er één. En hoelang zullen ze nog de kans hebben? Hoe zullen de maats zich houden? Ze hebben nu nog zestien man en daar is er nog een van ziek.

De volgende dag beginnen ze met de balken op te zetten.

„Hou dit ding even recht, Jan,” zegt de konstabel. „Zo ja. Nou een paar spijkers erin. Ram er maar op los!”

„Ja, daar zeg je zo wat,” antwoordt Jan. Hij heeft een paar spijkers tussen zijn lippen hangen om zijn handen vrij te hebben. Hij wil er een pakken, maar . . . : „Au!”

„Wat nou? vraagt de konstabel.

„Ik trek het vel van mijn lippen mee. Die dingen zitten finaal vastgevroren!” zegt Jan. Toch doorzetten, denkt hij. Anders wordt het steeds erger. Hij trekt de andere ook los en even later hamert hij wat hij kan. En in stilte hoopt hij, dat er toch nog open water komen zal.

Vijf oktober bespeuren ze inderdaad weer open water!

„We zien het wel, maar we kunnen er niet bijkomen!” constateert de bottelier heel nuchter. „Timmeren, mensen! We

moeten voortmaken!”

„Timmeren, ja, maar waarvan moeten we verder timmeren?” vraagt Jan. „Aan dat aangedreven hout hebben we niet zo heel erg veel. En het timmerhout aan boord is al haast op. Zo groot was die voorraad niet.”

„We hebben het schip nog, maats!” zegt Van Heemskerck. „Dat ligt daar reddeloos in het ijs gedrukt. We breken eerst het vooronder eruit. Dan kunnen we tenminste een dak timmeren!”

Dus schipper Van Heemskerck gelooft ook niet meer in de thuisvaart met dit schip, begrijpt Jan.

Met een paar dagen is het dak klaar.

„Genoeg voor vandaag,” vindt Barentsz. „Morgen gaan we weer verder.”

Maar de volgende dag komt er niets van. Het vriest zo ontzettend hard, dat ze totaal niets kunnen doen.

„Ook dat nog!” zegt Jan, als hij de eerste sneeuwvlagen over het dek ziet gieren.

„Ja, dat wordt vandaag binnen blijven. Geef als troost maar een extra oorlam!” beveelt de opperstuurman.

De konstabel giet de jenever in één ruk door zijn keelgat en zegt dan tegen Jan: „Voor mijn portie mag het morgen weer sneeuwen!”

Maar de volgende morgen sneeuwt het niet. Ze kunnen er weer op uit. En de bottelier is zo haastig op het ijs, dat hij op het laatste nippertje merkt, dat hij haast tegen een beer oploopt.

„Help! Help!” schreeuwt hij.

„Maak meteen rechtsomkeert!” roept de konstabel. „Loop om het schip heen, dan zullen wij die sinjeur wel ontvangen!”

Maar het wordt geen ontvangst. De beer loopt de man wel achterna, maar ziet ineens een grote klomp sneeuw en daaruit steekt een bereklauw. Het is het dier, dat ze daar een poosje geleden hebben neergezet. Het is nu totaal ondergesneeuwd en stijfbevoren blijven staan waar het is neergepoot.

Hé! denkt zijn makker blijkbaar. Wat is dat voor een sinjeur? Hij besnuffelt hem aan alle kanten en vergeet intussen wat hij aan het doen was. De bottelier komt veilig aan boord. De volgende dag wordt er een slee volgeladen met voedsel. „We moeten zien, dat we eten in ons huis krijgen!” zegt de kok.

Jan en Jacob kruipen ervoor, gooien een touw om hun schouder en trekken. De bottelier duwt en de konstabel loopt ernaast met een musket in zijn hand.

„Vlak langs die ijsschots, Jan,” zegt Jacob en koerst er schuin op af.

Maar geen twee meter van de „schots” schreeuwt Jan ineens: „Doe dat touw af! Lopen, lopen, jò! Het is helemaal geen schots. Het is een beer!”

De konstabel ligt op hetzelfde ogenblik al op een knie, richt zijn musket en schiet.

„Mis!” bromt hij, maar de beer is er zo van geschrokken, dat hij maakt dat hij wegkomt.

„Inspannen maar weer!” roept de konstabel. „Hij is er al vandoor!”

Zonder ongelukken leveren ze hun vracht af en keren meteen terug.

„De ene slee levensmiddelen na de andere moeten we nou naar binnen brengen,” vindt de bottelier. „Reken erop, dat

we ze nodig zullen hebben!”

„Ja en vergeet het hout niet! Wat moet de kok zonder hout beginnen!” voerspelt de konstabel.

„Gelijk heeft ie,” zegt Jan tegen Jacob. „Ik denk, dat we ook heel wat zullen gebruiken om het een beetje warm te krijgen!”

En al gauw zal blijken hoe hij het bij het rechte eind heeft. Het huis is nu zover gevorderd, dat de helft van de mannen er al slapen kan. Ze hebben nog wel geen kooien getimmerd en een schoorsteen staat er ook nog niet op het dak, maar er zijn genoeg vrijwilligers, die hun nieuwe villa wel eens willen proberen.

Maar ze komen van een koude kermis thuis! Het vriest, dat het kraakt en ze kunnen haast geen adem halen van de rook. „Nou voor alle dingen de kooien klaar! En een schoorsteen op het dak!” beveelt Van Heemskerck.

Dat karwei verloopt verder zonder ongelukken en dan begint de grote verhuizing. Jan trekt met twee van zijn makers een slee naar het schip. Ze laden hem vol bier. Maar de slee is nauwelijks geladen of er steekt plotseling zo'n snerpemde, koude wind op, dat ze haastig het schip invluchten om een beetje beschutting te zoeken. Het bier bevriest intussen en als ze eindelijk in het „behouden huis” aankomen en het weer ondooid is, is het krachteloos. Onderhand komen de bottelier en de konstabel met een slee hout aan-sjokken.

„We hebben de kajuit afgebroken,” zegt de konstabel. „Kunnen we een mooi portaal van maken. Tussen twee haakjes, er is geen duim open water meer te zien!”

„Nee,” zegt Jan in zichzelf. „Geen duim open water, laat

staan voldoende om een schip door te laten! Zullen we ooit thuiskomen?" . . .

De volgende dag zegt Willem Barentsz: „Het wordt tijd, dat we wat bruikbaar is van het schip hier halen. Wie zal zeggen hoelang we nog de kans krijgen?"

Ja, de opperstuurman heeft gelijk! snappen ze allemaal.

„Wie nog kan, zal al het mogelijke moeten doen!" gaat Barentsz verder.

Wie nog kan . . . Ja, maar ze kunnen niet allemaal meer.

Behalve de kou en de beren komt er een nieuwe vijand. Een vijand, die niet met een musket of hellebaard te weren is.

Verscheidene van Jans makkers beginnen zich niet goed te voelen. En als het eenmaal zover is, blijven er de volgende dag een paar te kooi. Ze hebben de kracht en de moed niet meer om op te staan. De ijzige kou dringt overal doorheen. De zieken duiken diep onder hun dek, maar ze kunnen niet warm worden.

„Stoken!" zegt de schipper. „Stoken, jongens! Nog meer hout op het vuur!"

Er gaat weer een armvol in de vlammen, die spelend lekken om de grote pot, die de kok voortdurend nodig heeft. Het hout, dat ze in de hut opgestapeld hebben, wordt wel minder, maar de warmte niet meer. En de zieken liggen te rillen.

Dan komt Jan met een paar stenen aandragen.

„Wat moet je daarmee?" vraagt de kok. „Dacht je daar soms soep van te koken?"

„Nee!" antwoordt Jan. „Maar als we die dingen in het vuur leggen, worden ze in elk geval goed heet. En dan stoppen

we die hete stenen bij de zieken in bed. Dat verwarmt in ieder geval toch wat!”

„Dat heb je link bekeken!” vindt de konstabel. „En als we er niet uit kunnen om stenen te halen, hebben we nog kogels ook. Reuze plannetje, Jan!”

6. HEBBEN WE EIGENLIJK NOG WEL EEN SCHIP?

De volgende dag gaat Jan met de bottelier en het koksmaatje nog eens naar het schip.

„Brrr! Wat is het hier toch ellendig koud!” bibbert de jongen.

„Laten we een vuurtje maken,” stelt Jan voor.

Ze breken wat hout uit het schip en zijn zo ingespannen bezig, dat ze niet merken, dat er een vierde passagier aan boord gekomen is.

Plotseling hoort Jan een gesnuif. Hij kijkt om en schreeuwt: „Een beer! Pas op!”

Gelukkig voor hen blijft de beer een ogenblik staan. Jan gooit hem meteen een brandend stuk hout naar zijn kop en even deinst de beer terug. Intussen raapt de bottelier ook een stuk op.

„Aanpakken, sinjeur!” schreeuwt hij en een tweede projectiel vliegt weg.

Maar de „sinjeur” laat zich er toch niet door verjagen. De beer zet door.

„O, o, wat moeten we nou!” kermt het koksmaatje.

„Wij het ruim in!” roept de bottelier tegen Jan. „De jongen staat niet zo gunstig om het ruim in te springen.”

Nee, dat staat het maatje net niet, maar voor de beer voelt

hij ook niets. Hij kijkt even om zich heen.

Het hoofdtouw van de fokkemast! flitst het door zijn gedachten. Met een paar sprongen is hij er en klautert meteen omhoog. Maar wat nu?

„Hou je vast, maat!” waarschuwen Jan en de bottelier onder uit het ruim. Ze begrijpen best, dat hun kokkie het met die kou niet zo heel lang kan volhouden. Zelf kijken ze omhoog in de grijnzende muil van hun belager, die het niet waagt ook de sprong in het ruim te maken.

„Wat moeten we nou?” huilt het maatje.

„Wat we moeten? Hulp hebben!” zegt Jan.

„Hulp! Ja, maar waar haal je die vandaan!”

„Schreeuwen! Zo hard schreeuwen, dat ze het in de hut horen!”

„Ik tel tot drie,” zegt de bottelier. „Daar gaat ie, hoor. Tegelijk. Een . . . twee . . . drie!”

De mannen zetten een geblèr op, dat hun eigen oren ervan tuiten, maar het doet de beer niets. Hij gaat geen stap terug.

„Kun je bij de hut wat zien, maatje?”

„Nee, ze hebben niks gehoord, denk ik!”

„Nou, nog een keer. Zo hard we kunnen!”

En weer schreeuwen ze de lucht uit hun longen.

„Ja,” juicht het maatje. „Ja, ik zie wat! Ze komen hierheen en ze hebben wapens bij zich!”

Met de konstabel voorop komen de maats aanstuiven.

„Hou je goed!” roept de konstabel, die meteen begrijpt wat er aan de hand is, als hij de koksmaat in het fokketouw ziet hangen. „Hou vol! We zijn zo bij je!”

De beer hoort het geschreeuw van de andere kant blijkbaar ook. Wat is dat nou weer voor iets? schijnt er door hem

heen te gaan. Dan gaat hij van het schip af en loopt de anderen tegemoet.

De konstabel lost een schot. Hij raakt de beer niet, maar het beest schrikt er zo van, dat hij hals-over-kop aan de haal gaat. „Kom er maar uit!” roept de konstabel tegen Jan en zijn makker. „Laat jij je zakken!” zegt hij dan tegen het koksmaatje. „Voorzichtig, hoor. We houden je wel vast.”

„Het was goed, dat jullie te hulp schoten; we hebben best in onze piepzak gezeten!” verklaart de bottelier.

„Ja, maar het is alweer voorbij en als we hier lang blijven staan, veranderen we nog in vleespilaren. We moeten alles wat eetbaar en bruikbaar is zo gauw mogelijk uit het schip slepen. Halen jullie de slee op!” zegt Van Heemskerck tegen een paar maats. „En dan allemaal aanpakken, jongens!”

Het wordt een druk heen en weer getrek van het schip naar de hut. Ook de bok, de kleinste boot, wordt meegenomen en omgekeerd achter de hut gelegd.

„Misschien doet hij het volgend jaar weer dienst,” hoopt de schipper.

En Jan denkt: Dus we kunnen het grote schip wel afschrijven! Er is natuurlijk geen schijn van kans meer. En ja, dat kan ik zelf ook wel nagaan. Er is immers geen spiertje open water meer te bekennen.

„Nou, mannen, het is voor vandaag mooi genoeg geweest,” beslist Barentsz. „Morgen halen we het restje wel. Zoveel kan het niet meer zijn!”

Jan en zijn makkers hebben er niets op tegen, want ze zijn koud tot in hun botten.

„Ha!” zegt hij, zodra ze in het „behouden huis” zijn, „het is hier tenminste beter dan bij die witte sinjeur daar. Ik zal

blij zijn, als we de laatste vracht binnen hebben. Dan hoeven we er niet meer uit.”

„Morgen!” belooft de schipper nog eens. „Dan halen we het laatste op.”

„Het is eigenlijk veel te gauw morgen,” gromt Jan de volgende dag, als ze klaarstaan om weer met de slee naar het schip te gaan.

Hij staat met de bottelier in de touwen. De schipper en Gerrit de Veer duwen en de anderen springen steeds bij, want de weg naar het schip is geen vlak pad, maar loopt schots en scheef over over elkaar liggende ijsbrokken. Maar al gaat het dan niet van een leien dakje, ze komen toch vooruit. Eindelijk zijn ze weer bij het schip en kan het laden beginnen.

„Zo, dat is gepiept!” zegt de bottelier tegen Jan. „Kom, maat, wij weer in het tuig.”

„Trekken maar!” roept de schipper. Hij loopt weer naast De Veer en geeft zijn ogen goed de kost. Op de slee liggen twee hellebaarden voor het geval ze nodig mochten zijn.

Bonkend en stotend zijn ze goed en wel op weg of een van de maats schreeuwt: „Oppassen! Beren!”

„Direct uit de touwen!” commandeert Van Heemskerck.

Jan en zijn maat springen eruit en zetten het meteen op een lopen naar het schip toe. De anderen rennen achter hen aan. Alleen de schipper en Gerrit de Veer grijpen ieder een hellebaard en lopen, klaar om toe te steken en erop te hakken, ook naar de beschutting van het schip.

Jan kijkt onder het lopen even om. „Drie! Het zijn er dr . . .!” Voor hij nog eens drie kan zeggen, trapt hij in een scheur en valt languit. „Help!!!” schreeuwt hij. „O, God, help

me!" bidt hij met wijd-open ogen. Hij staat doodsangsten uit, dat een van de beren op hem zal afkomen. Dan is hij onherroepelijk verloren.

De schipper en De Veer zien ook wat er met Jan gebeurt en lopen naar hem toe. Als zo'n witte sinjeur soms wat wil, zullen ze Jan helpen wat ze kunnen.

„Kom op! Overend, Jan! En dan om het schip heen!" schreeuwt de schipper. Hij snapt heel goed: als de drie beren op hen afkomen, zal het een dubbeltje op zijn kant zijn willen ze het er goed af brengen.

Ze sleuren Jan weer op zijn benen en schreeuwen: „Lopen!" Meteen hollen ze achter hem aan, om het schip heen en klauteren als katten aan boord.

De beren komen hen gelukkig niet achterna, maar lopen om het schip heen en proberen aan de andere kant aan boord te komen.

Vuur! Waarom schieten ze nou niet! bonst het in Jans hoofd.

„Het kruit is vochtig. We kunnen niks beginnen!" roept de konstabel, die wel raden kan wat er in Jan omgaat.

Intussen wachten ze niet alles maar gelaten af. De beren trouwens ook niet. Ze proberen steeds aan boord te klauteren.

„Gooi ze een stuk brandhout naar hun kop!" roept De Veer.

„Asjeblijft! Ânpakken!" schreeuwt Jan en slingert een stuk naar ze toe. „Kijk nou es!" roept hij verwonderd.

De ijsbeer loopt achter het stuk hout aan, alsof het een beste kluif is.

„Probeer het bij de andere ook!"

De stukken hout vliegen de beren nu naar hun kop en deze doen inderdaad hetzelfde als hun makker. Even staan de mannen toe te kijken, maar de voorstelling duurt niet zo heel lang, want de beren krijgen al gauw door, dat er aan een stuk hout niet veel te kluiven valt. Een van de drie gaat op zijn achterpoten staan en de nagels van zijn voorpoten zoeken steun in een plank van de scheepsromp.

„Wacht even, maat!” zegt Gerrit de Veer. „Dat zal ik je afleren! Handjes thuis, denk erom!” Hij geeft de beer met zijn hellebaard een flinke tik.

„Goed zo!” roept Jan opgewonden. „Precies op zijn snuit!” De tik komt blijkbaar goed aan. Zo goed, dat de beer zich weer laat zakken en er vandoor gaat. De andere twee vertrouwen het blijkbaar ook niet meer en sjokken achter de eerste aan.

„Zo en nou naar het „behouden huis”, maats!” beveelt de schipper. „We hebben de laatste levensmiddelen geladen. Nu moeten we nog zorgen zoveel mogelijk hout te verzamelen!”

De levensmiddelen zijn veilig binnen. In het huis groeit de stapel brandhout, want iedere dag is het hakken geblazen. Maar de kok heeft ook veel nodig. Tweemaal per dag koken en tegen de kou is haast niet te stoken.

Buiten de hut leggen ze een reservevoorraad aan. De botte-lier en de bootsman zijn daarmee bezig en Jan helpt een handje. Hij legt een armvol hout neer en staat net weer overeind, als hij een eind verder een vreemd dier ziet staan. Een poot opgetrokken, verder iedere spier gespannen, staat het beest hem net zo nieuwsgierig op te nemen als Jan hem.

Een ijsbeer is het niet, denkt Jan. Daar is hij veel te klein voor.

„Maats!” fluistert hij. „Kijk eens naar links. Voorzichtig! Daar staat een dier naar ons te kijken, maar het is geen beer. Het lijkt wel een vos!”

Duim voor duim grijpt de hand van de bottelier naar de trekker van zijn musket. Uiterst voorzichtig legt hij aan en . . . pang!

Alsof er een veer losschiet, zo springt de vos met alle vier zijn poten omhoog. Dan ploft hij op het ijs. Zijn eerste kennismaking met de mensen is meteen de laatste geweest. Jan raapt hem op en brengt hem de hut in.

„Wat heb je daar nou?” vragen verschillende maats.

„Dat is een poolvos!” zegt Barentsz. „Dat is niet zo’n mooi teken.”

„Hoe bedoelt u dat?” wil de konstabel weten.

„De kou zal nou nog feller worden. Als de vossen komen, trekken de beren weg. Let maar eens op mijn woorden!”

„Ik vind het nou anders al koud genoeg!” bromt de kok.

„Maar hoe kom je aan dat dier?”

„Dat heb ik geschoten,” antwoordt de bottelier. „Dat is weer eens wat anders dan berebiefstuk!”

Een van de maats trekt zijn mes en begint de vos te villen. Even later hangt het beest aan een stang boven het vuur en zegt de kok: „Nou, mannen, we eten vandaag vos: zo van het spit.”

Ieder krijgt zijn portie en even blijft het stil.

„Moet je nou al die kieskauwende snuitwerken zien!” gaat de kok na een poosje verder. „Smaakt het de heren soms niet?”

„O, dat ligt niet aan jou, hoor!” verklaart de trompetter.
„Ik vind alleen een schapebout uit de schapraai van moeder de vrouw heel wat lekkerder. Dit vlees heeft een scherpe smaak.”

Ja, het mag dan wel geen malse biefstuk wezen, maar het eind van het lied is, dat er toch alleen wat botten overblijven.

De volgende dag moet er nog harder worden aangepakt. De schuit wordt ook omgekeerd achter de hut gelegd en de reservevoorraad hout moet nog groter worden.

„Nog groter?” vraagt het koksmaatje verbaasd. „Het is al een hele stapel.”

„Ja,” zegt Van Heemskerck. „Het lijkt nou wel heel wat, maar wie zal zeggen hoeveel we nodig hebben!”

En ze zullen ervaren, dat hun schipper gelijk krijgt.

Intussen kijkt de kok eens omhoog.

„Zit jij soms sterretjes te tellen? Zie je wat bijzonders?” vraagt de bottelier.

„Nee, maar anders drijven we de delen van zo'n zolder goed dicht tegen elkaar aan. Dat kon nou niet en ieder kiertje betekent meer kou!”

„Wat zeg je van zo'n berebijter! Hij heeft gelijk,” vindt de konstabel.

„Daar weten we wel wat op,” verklaart Barentsz. „We trekken doodgewoon een groot zeil over het dak. Dat zal prima helpen voor de tocht. Het zal alleen wel een karwei worden. Morgen moet het meteen maar gebeuren!”

De opperstuurman heeft niet te veel gezegd. Een karwei is het!

„Mijn vingers zijn onderhand net zo stijf als de planken van

het dak!" huivert Jan. En als het aan hem lag, hielden ze er op staande voet mee op. Maar het ligt niet aan hem.

Barentsz en Van Heemskerck zijn onverbiddelijk. Hoe hard het soms ook schijnt, de twee mannen geven niet toe, want ze weten wat er op het spel staat. Het zal een harde, een heel harde dobber worden om hun mannen door deze winter heen te krijgen. En wie zal zeggen wat er hun allemaal nog boven het hoofd hangt? Kómen ze deze winter wel door? En als dat zo is, hoe zal het dan met hun schip zijn, dat nu gekraakt op het ijs geperst zit? Al is het nog zo moeilijk, ze zullen elke kans moeten benutten. Het zeil móét erover!

Het kòmt ook op zijn plaats, maar dat wil nog niet zeggen, dat het nu wat je noemt behaaglijk warm is in het „behouden huis”.

Jan haalt met de bottelier nog een vracht keien en stenen kogels. „Zo, nou kan iedereen een bedwarmertje krijgen!” glunderen ze.

De zieken stoppen ze er niet alleen een bij hun voeten, maar ook in hun zij. En nog liggen ze te rillen van de kou. Het vriest zo ontzettend hard, dat het ijs aan de zolder hangt.

Jan zit naast de bottelier bij het knetterende vuur.

„Wat spook jij uit?”

„Ik trek vier paar sokken over elkaar heen!” zegt Jan. „Van voren schroei ik mijn kousen bijna en van achteren word ik nog niet lekker warm.”

„Ja,” antwoordt de bottelier, „dat is bij ons krek zo. Je bent van achteren helemaal wit berijpt! Kijk, dat is bij de anderen ook zo.”

De bottelier heeft gelijk.

En het wordt nog kouder, zo koud, dat het nu in de hut zelfs twee vingers dik vriest.

Het gaat mis, denkt Jan.

Het gaat mis, denkt de barbier.

Dit overleven we nooit, denkt de konstabel.

En allemaal denken ze, dat hun laatste uur geslagen zal zijn.

Maar . . . ze krijgen ongelijk. De loeiende storm, die al een dag lang aanhield, gaat liggen. De volgende dag is het weer wat draaglijker.

„Ik moet koken, maats!” zegt de kok. „En het hout is op.” Ja, de voorraad in het „behouden huis” is al verstookt.

„Dan moet de reservevoorraad er buiten aan geloven,” zegt de barbier. Hij stapt met Jan de deur uit. „O, we hebben eerst wat te graven,” ontdekt hij meteen.

Het heeft gesneeuwd en er ligt een aardig laagje op het hout. „Geef mij de schep maar, dan kunt u met de bijl aan de gang!” stelt Jan voor.

Hij heeft al gauw een plek van de stapel brandhout schoon, als hij de barbier hoort zeggen: „Sst! Jan, beweeg je niet! Er zit een vos vlak bij de hut. Met een beetje geluk krijg ik hem te pakken.”

Het volgende ogenblik suist zijn bijl door de lucht.

„Raak!” juicht Jan, die de vos over de kop ziet slaan.

Even later stappen ze binnen.

„Hoe komen jullie daar ân!” roepen de anderen verwonderd.

„Ach, dat zit zo, zie je,” grinnikt de barbier. „We dachten: aan brandhout alleen heeft de kok niet veel. We zullen er maar vlees bij leveren.”

„En jullie hadden niet eens een musket bij je. Dan kon je toch ook niet schieten!”

„Nee, maar de barbier had een bijl! Dat hadden jullie eens moeten zien,” zegt Jan, nog vol bewondering. „Hij slingerde dat ding weg en bots! Zo tegen zijn kop!”

„We hebben in elk geval weer een verse hap!” gnuift de konstabel. „Dat komt goed van pas. Dat geeft weer kracht!” En die kracht hebben ze al heel gauw nodig. Een paar dagen later sneeuwt het namelijk zo verschrikkelijk, dat de sneeuw zo hoog als het dak ligt.

„Dat wordt uitgraven!” begrijpt de bottelier.

Met een paar man houwen ze een trap in de sneeuw uit.

„Pff! Dat is me zwaar genoeg,” zucht de barbier. „We hebben het geloof ik allemaal een beetje te pakken, al zijn er gelukkig nog niet veel zieken.”

Nee, veel zieken zijn er nog niet. Er liggen er drie te kooi. Maar . . . hoelang zullen wij het nog volhouden? denkt Jan. We verzwakken allemaal. Ik ook. Ik merk het best met het uitgraven van die trap. En . . . wat moeten we ertegen doen? Er valt immers niets tegen te doen!

Nee . . . er valt niets tegen te doen. Of . . . ja, eigenlijk toch nog wel iets. In het schip liggen nog wel kolen. Kolen, die alleen gebruikt mogen worden door de smid, als er iets voor het schip nodig is.

Maar . . . hebben we eigenlijk nog wel een schip? vraagt Jan zich af.

7. „U MOET CLAES BEDANKEN, SCHIPPER!”

De volgende dag loopt de barbier met een zaag in zijn hand. „Wat krijgen we nou!” roept Jan. „Maats, Vos heeft een grote zaag in zijn hand. Wat moet hij nou met een zaag?” „Dat zul je gewaarworden, makker!” zegt Vos. Hij rolt een groot wijnvat naar voren en begint er aan de zijkant een stuk uit te zagen.

„Wat moet dat nou worden?” vraagt de bottelier. „Brandhout maak je er niet van. Dat zie ik zo wel!”

Vos zet de ton weer rechtop en zegt: „Begrijpen jullie het nou?”

„Ik snap er geen snars van!” verklaart de konstabel.

Maar schipper Van Heemskerck gaat een lichtje op. „Reuze idee, barbier!” zegt hij. „Dat zal ons allemaal goeddoen.” Goeddoen? denkt Jan, die stom verwonderd staat toe te kijken. Een vat, waar aan de zijkant een luik uitgezaagd is? Ik weet niet wat voor goeds daarmee te bereiken valt!

Nee, behalve de schipper snappen ze het geen van allen.

Maar dan wordt al gauw duidelijk wat Vos van plan is. Hij gooit wat hete stenen in het vat en giet daar water op. Er klinkt een fel gesis en een wolk van stoom slaat omhoog.

„Ziezo,” zegt de barbier, „misschien snappen jullie het nou!

Nummer één, kleed je maar uit, dan kun je een stoombad nemen. Je zult zien hoe je daarvan opknap!

„O, is het hem dat!” antwoordt de konstabel, maar hij gelooft de barbier nog niet zo heel best. „Knap ik daarvan op? Moet dat me goeddoen? Ik heb liever een vaatje met wat anders!”

„Geef jij nou eens het goede voorbeeld,” dringt Vos aan. „Je praatjes rollen altijd zo maar uit je bakkes, wees nou ook eens nummer één!”

„Nou, helpt het me niet, het zal me geen kwaad doen ook, dus vooruit dan maar,” geeft de konstabel toe.

Even later kruipt hij in adamskostuum in de ton en staat hij in een wolk van stoom.

„Die Vos, die barbier van ons!” zegt hij een poosje later, als hij zijn kleren weer aan heeft. „Man, hoe weet je dat zo? Ik voel me kiplekker na dat bad. Een reuze uitvinding!”

En nu de konstabel eenmaal geweest is, willen de anderen ook wel. Alleen de zieken, daar zitten we mee, denkt de barbier. Ze zijn te zwak om op hun benen te staan, laat staan om in de ton te kruipen.

Het is intussen november geworden.

Jan wordt wakker en denkt: Hé, ben ik nou zo vroeg of zijn we ingesneeuwd? Het is nog pikdonker, ik zie nog geen spiertje licht.

Maar Jan vergist zich. Er is heel wat anders aan de hand.

De schipper gaat naar buiten en komt al heel rap terug met de boodschap: „De zon is niet meer te zien en die keert voorlopig niet terug ook. De poolnacht is begonnen.”

De volgende morgen heeft de opperstuurman ook een verrassing en die is ook niet zo leuk. Hij roept de mannen bij elkaar en zegt: „Hoelang we hier nog moeten blijven, weet God alleen, maats! Maar het brood vermindert snel. We zullen op rantsoen moeten. Voorlopig moet ik het vaststellen op een half pond per dag per man.”

„Op rantsoen?” zegt Jan tegen Jacob. „Een half pond per persoon? Dat wordt straks natuurlijk nog minder. Het zal niet meevallen, Jaap!”

Nee, meevallen doet het niet, maar het is wel verstandig van Barentsz. Vis is er voorlopig nog genoeg en met het vlees wil het ook nog wel.

„Het is maar goed, dat we de ene vosseval na de andere gemaakt hebben!” vindt de konstabel. „Er zijn al verscheidene Reintjes ingetippeld.”

„Ja, dat helpt allemaal,” zegt de kok. „Dan kan de schipper het ingepekelde spul zolang bewaren.”

En er is niemand meer, die over de scherpe smaak van hun vlees moppert.

Jan en Jacob zitten op de rand van hun kooi. Hun goed is van achteren witberijpt en ze kunnen maar niet warm worden.

„Ik weet niet wat ik nog meer moet aantrekken,” zegt Jan. „Ik heb alles al over elkaar heen.”

Barentsz, die al zijn mannen goed in het oog houdt, ziet best hoe ze zitten te tobben en doet eraan wat hij kan. Hij legt de volgende dag twee pakken op de grond. In het ene zit linnen, in het andere een grof soort laken.

„Hier, maats!” zegt hij. „Pak ân! Misschien helpt dat iets tegen de kou.”

Ze krijgen allemaal een stuk grove wol en linnen voor een nieuw hemd.

„Nou kunnen we ons andere hemd wel eens wassen,” vindt de barbier.

„Ja, dat is wel wat,” valt de konstabel hem bij. „Maar het is goed, dat moeder de vrouw niet ziet hoe goed ik hem dat lever, want anders zou ik met iedere wasdag aan wal aan de tobbe staan!”

De barbier stookt het vuur goed op en dan blijkt opnieuw hoe fel de kou is.

Jan haalt zijn hemd uit het hete water bij het knetterende vuur.

„Kijk nou es!” roept hij. „Het stuk hemd, dat bij de vlammen ligt, hangt slap, maar de rest is alweer zo stijf als een plank. De vorst is haast niet te keren!”

Nee, de kou is bijna niet onder de knie te krijgen. En het vuur móet aan blijven! Voor henzelf, maar vooral voor de kok.

„Ja, mensen, jullie moeten er weer aan geloven!” waarschuwt de kok. „Er moet nodig weer hout gekloofd worden!”

Hij zelf, Barentsz en Van Heemskerck zijn ervan vrijgesteld, maar de anderen kunnen hun best weer doen.

„Zet hem op, Jan! Dan worden we meteen een beetje warm!” zegt de konstabel en hij hakt, dat de brokken in het rond vliegen.

„Weet je, dat het morgen al december is?” vraagt hij 's avonds aan Jan voor ze gaan slapen.

December, denkt Jan. Dan is het in Holland ook winter, maar het is toch heel anders dan die verschrikkelijke kou hier. Hè, ik kan maar niet warm worden. Huiverend duikt

hij nog dieper onder de dekens. En dan . . . dan gaat hij op een gegeven ogenblik toch onder zeil.

Jan schrikt wakker. Wat is dat? Er is iets mis!

Buiten klinkt een donderend geraas. Het knapt en kraakt en knalt aan alle kanten.

De konstabel slaapt naast hem, maar die schijnt niets te horen.

„Hé, maat!” zegt Jan en hij port zijn buurman in zijn zij.

„Word es wakker! Hoor je dat?”

„Hè . . .? Wat . . .? Ja . . . wat is er?”

Dan is de konstabel weer bij zijn positieven.

„Wat zou dat zijn? Zou het gevaarlijk worden?” vraagt Jan angstig. „Er loeit een vliegende storm over ons „behouden huis”! Het knapt en kraakt overal. Zou het huis het wel houden?”

„Krijg nou maar niet al te veel pijn in je buik!” zegt de konstabel, die beter nadenkt. „Dat geknal zit hem niet in de hut. Die heidense herrie is buiten. Dat is het ijs. De schotsen worden door die storm nog verder het land opgestuwd en dat maakt zo’n leven. En gevaarlijk? We moeten het maar afwachten, Jan. Of wou jij soms gaan kijken?”

„Kijken?” vraagt Jan stomverbaasd. „In dit weer? Ik kijk wel uit!” En verder denkt hij: Als het ijs zo kraakt, is het tenminste de hut niet.

Net als de andere maats, die ook wakker geworden zijn, kruipt hij weer onder de wol. En daar ligt hij maar te bibberen van de kou en het slapen wil niet meer.

De volgende dag is de gierende storm wel voorbij, maar opnieuw is het razend koud.

„Er is wel een middel om het hier wat warmer te krijgen,” zegt de konstabel.

„Hoe dan?” vragen verscheidene maats.

„De kolen gebruiken!”

Daar heb ik al lang aan gedacht, denkt Jan. Maar zal de schipper dat goedvinden? Ik heb het niet durven zeggen.

„Kolen stoken? Is het je in je bol geslagen?” vraagt de bottelier. „Die mogen alleen gebruikt worden, als er voor het schip iets gemaakt moet worden. Die . . .”

Verder komt hij niet, want Barentsz valt hem in de rede en zegt: „Dat doen we. Met een kolenvuur krijgen we het hier wel warm. Maar kijk eerst alle kieren na, maats en stop ze dicht. En dan spreken we de kolen aan. Die liggen tot nog toe maar in die hoek.”

Nou, dat is aan geen dovemansoren gezegd. Wie niet ziek is, stopt en peutert tot er geen kier meer te vinden is.

„Ja, maar nou zitten we nog met dat grote gat!” zegt de bottelier en wijst op de ton, die als schoorsteen dient. „Daar gaat juist veel warmte door verloren.”

„Gelijk heb je!” zegt Van Heemskerck. „Nou, dan stoppen we dat grote gat ook dicht.”

De kok gooit kolen op het vuur en ja . . . het wordt nu lekker warm. Ze kruipen allemaal in de kooi en genieten van de warmte. De warmte, die door de hele hut sluipt. Ze worden er slaperig van. De een na de ander dommelt in en niemand beseft, dat het niet alleen de warmte is, die door de hut trekt.

Midden in de nacht wordt Claes Andriesz wakker. Hij is al wekenlang ziek en kan niet slapen. Hij is deze avond ook wel weggedoezeld, maar nu heeft hij zijn ogen weer open.

Hij heeft een dof gevoel in zijn hoofd. Hij strijkt eens met zijn tong langs zijn lippen. Hij wil wat drinken en roept een van de maats. Maar . . . hij krijgt geen antwoord. Dan roept hij een ander. Weer geen antwoord! Het is stil . . . akelig stil. Niemand schijnt hem te horen en dan . . . dan beseft Claes ineens waarom iedereen zo stil in zijn kooi ligt. De hut hangt vol kolendamp, en als er niet gauw ingegrepen wordt, zullen ze allemaal omkomen! En hij . . . hij is te zwak om op te staan. Er móet iemand wakker worden! Er moet frisse lucht komen!

„Gerrit! Gerrit de Veer! Word wakker . . . toe dan toch!” Gerrit slaapt naast hem. Claes stoot hem in zijn zij en . . . ja, er komt beweging in zijn buurman.

„Gerrit, kom eruit. Maak frisse lucht, anders gaan we er allemaal aan!”

Als De Veer eenmaal wakker is, voelt hij ook een vreemd gevoel in zijn hoofd. Wat zegt Claes? Gevaar? Frisse lucht?

Het volgende ogenblik staat hij naast zijn kooi. Hij voelt zich duizelig en moet zich even goed vasthouden. Dan beseft hij het gevaar en weet wat Claes bedoelt. Hij waggelt naar de schoorsteen en maakt de ton op het dak open. Daarna scharrelt hij naar de deur. Die weet hij ook nog open te krijgen en dan . . . dan zakt hij bewusteloos in elkaar.

Maar er trekt een golf frisse lucht de hut in, de schoorsteen door en de kolendamp is verdwenen.

De anderen worden nu ook wakker, al was het alleen al van de kou.

„Gerrit!” wijst Claes. „Gerrit ligt daar bij de deur!”

„Doe dat ding dicht!” beveelt Barentsz, die meteen begrijpt wat er aan de hand is. „Het gevaar is nu wel voorbij.”

„Schipper, wil je even wat brandewijn geven?” vraagt hij aan Van Heemskerck.

Even later knielt hij bij De Veer neer en giet hem het vocht tussen zijn lippen. Het helpt. Gerrit slaat zijn ogen weer op, kijkt even verwonderd om zich heen en weet dan alles weer.

„Hier, maat! Nog een glas. Daar kikker je van op!” zegt de schipper. „Als jij niet ingegrepen had, waren we nooit meer wakker geworden!”

Maar Gerrit wijst alle hulde af en zegt: „U moet Claes bedanken, schipper! Hij heeft gewaarschuwd. Ik had er zelf niets van gemerkt. Maar dit is gelukkig goed afgelopen. Het is weer voorbij.”

En Jan denkt: Dit wel, ja, dit wel, maar wat zal ons nog meer boven het hoofd hangen?

8. DAT LUST IK NIET!

De volgende dagen vriest het zo ontzettend, dat ze geen schoenen aan hun voeten kunnen hebben.

„Er zij nog wat schapevellen. Misschien kunnen we daar een soort klomp van maken,” stelt Van Heemskerck voor. Het lukt en van vossevellen maken ze een soort bontmuts. En dan moeten ze wel naar buiten, want de kok zegt: „De stapel hout, die jullie binnengebracht hebben, is alweer op. En ik móet vuur hebben!”

Jan trekt nog meer sokken over elkaar aan. Maar ondanks dat en het wollen goed en de mutsen van vossebont is het een heidens werk een slee vol hout naar binnen te krijgen. Maar het lukt.

De volgende dag is het helder weer en met zeven man gaan ze nog eens naar het schip.

„Pas maar op!” waarschuwt de bottelier. „Beneden in het ruim is het één klomp ijs.”

Zodra ze aan boord zijn, wijst de konstabel naar het ruim en zegt: „Kijk es, daar loopt wat. Het is een vos, mannen! Die moeten we hebben.”

Het arme dier is blijkbaar in het ruim gevallen en kan er niet meer uit.

„Geef me die lange stok es ân!” commandeert hij.

Met veel moeite krijgt Jan het ding los en denkt: Dat zal je nog niet meevallen. Een vos is zo vlug als water.

Maar het dier zit al een paar dagen in het ruim en is niet zo snel meer. De konstabel wacht zijn kans af en . . . rang!
„Hebbes!” roept hij.

Met een extra bout komen ze terug.

„Ha, dat is een extraatje!” roept de kok.

Maar de dag daarna komt er weer iets, dat niet zo leuk is. Het sneeuwt zo ontzettend, dat ze er niet uit kunnen. Ze moeten wachten tot de volgende dag en dan blijkt de sneeuw nog hoger dan het huis te liggen.

„Dat wordt uitgraven, Jaap!” weet Jan en even later is hij met zijn vriend druk aan de slag. Het is een heidens karwei, maar het moet! Ze zetten hun schep zo af en toe neer om wat bij te komen, maar . . . het lukt.

Hijgend zitten ze bij het vuur uit te rusten en de bottelier zegt: „Dat hebben jullie weer geklaard, maats. Goed zo!”

„Ja,” vraagt Jan zich af, „maar voor hoelang? Het weer kan iedere dag wel slechter worden.”

Maar het wordt juist iets beter.

„Kijk nou es!” roept Jacob. „Er beginnen stukken ijs van de zolder te vallen!”

„Dan wordt het warmer!” zegt Jan opgewonden. „Warmer! Wie weet . . .”

Maar de konstabel remt hem een beetje af en antwoordt: „Juich maar niet te vroeg. We kunnen nog van alles krijgen!”

De konstabel zal wel gelijk hebben, vindt Jan.

Maar die avond is er in elk geval iets goeds. Het is oudejaarsavond. De kok bakt pannekoeken, de schipper schenkt wijn en zo vieren ze oud en nieuw en stappen ze van 1596

in 1597. Intussen sneeuwt de hut weer in.

Gerrit de Veer ligt een dag later in zijn kooi en zegt wat tegen het koksmatje, dat naast hem ligt te slapen.

„Hé, kokkie! Hou de moed erin! We zijn een nieuw jaar ingegaan en zo God wil komen we nog thuis!”

Maar het maatje geeft geen antwoord.

„Hé!” roept Gerrit nog eens. „Zeg es wat!”

Geen antwoord.

Dan kruipt De Veer uit zijn kooi en kijkt eens bij zijn buurman. Hij voelt eens op zijn borst, betast zijn handen en dan zegt hij: „Schipper, het is met ons kokkie niet pluis, geloof ik. Ik vertrouw het niet al te best.”

Barentsz komt zelf kijken en de maats vragen zich af: „Wat zal er met ons kokkie aan de hand zijn? Heeft hij de strijd op moeten geven?”

Ze hebben de woorden van Gerrit opgevangen en hopen voor hun jongste maat, dat het nog mee zal vallen. Maar als ze het gezicht van de opperstuurman zien, weten ze al: het valt niét mee!

„Je hebt gelijk, Gerrit!” zegt de opperstuurman. „Ons kokkie zal de thuisreis niet meer meemaken!” En hij denkt: Wie zullen er nog meer volgen?

Dan gaat hij verder: „Neem scheppen mee, mannen. We moeten het koksmatje begraven.”

Ja, denkt Jan. Natuurlijk moet dat. Maar het zal wel een graf in de sneeuw zijn.

Jan krijgt gelijk. Om de beurt graven ze verder aan een kuil in de bevroren sneeuwlaag. Ze lossen elkaar af, want verschillende mannen zijn te zwak om lang achter elkaar te werken. Eindelijk is het klaar. De opperstuurman spreekt

een kort gebed uit en dan wordt het maatje in zijn kille rust-plaats gelegd.

Diezelfde nacht sneeuwen ze weer in en zodra ze wakker zijn, roept de kok: „Hout, mannen! Ik moet jullie potje koken.”

„Jullie horen het,” zegt de bottelier. „Dat wordt weer uit-graven, maats!”

Maar Barentsz vindt een andere oplossing.

„Ik weet een kortere weg!” zegt hij en kruipt door de schoorsteen naar buiten. Nauwelijks staat hij op het dak of hij roept: „Hé, maats! De zon! Ik zie de zon. Hij is weer terug!”

De zon is er weer. Dat geeft nieuwe moed en dat moeten ze natuurlijk allemaal even zien. Stuk voor stuk kruipen ze door de ton het nieuwe zonlicht tegemoet. Maar als Jan de bergen kriskras over elkaar geschoven schotsen ziet en daar-tussen hun ingeperste schip, is hij zijn moed weer gauw kwijt.

In elk geval kunnen ze weer naar buiten. Voor de afwisse-ling spelen ze een partijtje kolf en lopen eens een eindje om.

„Goed voor je spieren,” zegt de barbier.

„Daar komt wat aan, ook goed voor onze spieren!” waar-schuwt de bottelier. „Een beer, maats! De ijsberen komen terug!”

De konstabel schiet. Hij raakt het dier wel, maar dit weet toch te ontvluchten en de mannen trekken terug naar hun huis.

„Zo, zijn de ijsberen er weer? Dan zullen de vossen wel gauw vertrekken,” veronderstelt Barentsz. „Misschien wordt

het weer nu ook wel iets beter.”

Het weer knapt de volgende dag inderdaad wat op.

„We kunnen nou mooi de vossevallen schoonmaken, mensen!” zegt de konstabel, zodra ze buiten zijn. „Ik neem deze wel voor mijn rekening.”

„Ik zou nog even wachten,” vindt de barbier. „Daar komt een sinjeur aan, die niet alleen de val, maar ook jou voor zijn rekening wil nemen, denk ik.”

Er komt op zijn doolie gemak een knaap van een ijsbeer aanwandelen. Hij koerst regelrecht op het huis af en de mannen wachten hem van drie kanten op, hun musket klaar.

Als hij vlakbij is, schiet de konstabel zijn geweer af.

„Raak!” juicht Jan. „Of, nee . . . nee . . . hij loopt door.” Maar hij krijgt toch gelijk. De beer waggelt nog wel even verder, misschien een meter of tien, en dan zakt hij neer.

„Ik heb nog nooit zo'n vette gezien!” zegt de barbier, als het dier gevild is. „Hij heeft zeker honderd pond vet bij zich. Daar kunnen we wat mee doen!”

„Wat mee doen?” vraagt Jan zich af. „Wat wil de barbier met al dat berevet? Wat valt daar nou mee te doen!”

Maar binnen een paar dagen snapt hij het wel. Alle maats krijgen een bakje met gesmolten vet bij hun kooi. Daar drijft een pit in en zo hebben ze allemaal licht gekregen.

„Nou hebben we niet alleen de grote lamp aan de zolder,” bewondert Jan. „Die barbier van ons is toch heel wat mans!”

Ja, barbier Vos weet zijn weetje wel, maar hij kan ook niets aan het weer veranderen. De ene dag gaat het en kunnen ze naar buiten, dan sneeuwen ze weer in. En steeds is er de marteling een slee hout te moeten halen. Vlak bij de hut is de voorraad zo ondergesneeuwd en vastgevroren, dat ze nu

nog beter naar het schip kunnen gaan en daar nog wat hout uit breken.

Toch lijkt het weer wel iets beter te worden en de stemming bij de zieken stijgt ook weer wat.

Zo gaan de weken voorbij. Wie kan, gaat eruit als het weer wat draaglijk is. In beweging blijven! heeft de barbier gezegd en hij kan het weten, denkt Jan.

Wie kan . . . Maar niet iedereen kan meer. Er komen meer zieken. En op een ochtend blijft ook Willem Barentsz in zijn kooi liggen.

„Nou is de opperstuurman ook al ziek!” zegt Jan tegen zijn vriend.

Ze kruipen door de schoorsteen en nauwelijks staat Jan op het dak of hij is Willem Barentsz voor een ogenblik vergeten. Hij grijpt Jacob bij zijn arm en wijst: „Water, Jacob! Ik zie water!” En in zijn opwinding schreeuwt hij door de schoorsteen: „Maats! Er is open water. Het ijs scheurt!”

Zo vlug ze kunnen gaan de mannen kijken. Zal er dan toch nog hoop zijn? Zullen ze met hun schip het IJ toch nog binnenvaren?

Maar ze komen al gauw tot een andere ontdekking.

„Het ijs is wel gebroken en overal drijven schotsen, maar ons schip is door de enorme druk op het land geperst. Dat krijgen we nooit los!” zegt de konstabel, die met een koevoet in zijn hand op het schip toe loopt.

„Wat wou je met dat stuk ijzer?” vraagt de bottelier.

„Kijken of ik in het ijs om het schip wat beweging kan krijgen!”

De konstabel wrikt en wringt, maar het helpt allemaal

niets. Het zit muurvast.

„En er staat ook heel wat water in het schip. Het is finaal lek gedrukt!” zegt Jacob. „Toch begint er verderop meer beweging in het ijs te komen. Kijk maar, in de verte en ook bij de kust zijn steeds meer open plekken water. We . . .”

Verder komt hij niet, want Jan kijkt om en ziet een ijsbeer regelrecht op hen afkomen.

„Hollen! Naar huis! Een beer!” schreeuwt hij.

Ze zetten het op een lopen, maar de beer komt hen achterna. Ze rennen de in de sneeuw uitgehouwen trap naar de hut af, maar de beer volgt.

Jan loopt vlak voor de schipper. Ze zijn de laatsten en met een sprong is hij de deur door. Hij rolt languit over de vloer en schreeuwt: „Schieten! Schiet dan toch!”

Van Heemskerck smijt de deur achter zich dicht, maar hij kan niet op tijd de grendel verschuiven. Jan is als de wind weer overeind en staat doodsangsten uit. Hij snapt nu wel, dat het kruit vochtig is, anders had een van de maats zeker een schot gelost. Wat moeten ze tegen die witte geweldenaar beginnen! Straks staat die beer binnen en dan . . . o, wat dan!

Doodstil staan ze te luisteren.

„Stil!” zegt de schipper. „Ik geloof, dat hij teruggaat.”

Buiten staat de beer even met zijn kop te schudden. De schipper heeft de deur achter zich dichtgesmakt en dat was precies tegen het puntje van de beer zijn snuit. Weer schudt de ijsbeer zijn kop, alsof hij zeggen wil: Dat lust ik niet! Dan draait hij zich om en gaat gauw de trap op.

„U had gelijk, schipper!” zucht Jan, nog wit van de schrik.

„Dat hebben we weer gehad.”

9. „KALM AAN, MAAT!”

Dat hebben we weer gehad, denkt Jan en dat geloven de anderen ook.

Maar in die nacht worden ze met een schok wakker. Er klinkt een geweldige herrie boven hun hoofd. Het is een leven als een oordeel.

„Hé, maats! Wordt eens wakker. Horen jullie dat?” roept Jan.

Maar hij hoeft niet te waarschuwen, want ze zijn al wakker.

„Er zit een beer op het dak. Misschien is het dezelfde sijnjeur wel!” veronderstelt Van Heemskerck.

„Hij scheurt het zeil aan flarden, hoor maar!” zegt Barentsz. „Hij gaat ermee vandoor.”

Ze horen het dier iets zwaars wegslepen.

„Nou, liever het zeil dan een van ons!” zegt Jan uit de grond van zijn hart. Hij is het avontuur van de vorige dag nog niet vergeten.

Het geluid wordt minder.

„Hij trekt gelukkig af,” gromt de konstabel. „We kunnen weer slapen!”

Maar van slapen komt niets meer, want er steekt een bulderende storm op. De schotsen drijfjys worden torenhoog op elkaar gesmeten en tegen het land gesmakt.

„Hoor es eventjes! Het knalt en kraakt net als eerst,” weet

Jan en opnieuw welt er een stille angst in zijn hart. „Als het maar goed gaat.”

De volgende morgen is de storm uitgeraasd en kunnen de mannen naaar buiten.

„Kijk!” schreeuwt de barbier. „Maats, een heel stuk open water! Zullen we hier dan toch nog vandaan komen?”

„Ik hoop het,” antwoordt de konstabel. „Maar hoe wou je dat doen? Ons schip zit nog vaster dan eerst. Dat kunnen we wel afschrijven! Dat krijgen we nooit meer los. En als het los zou komen, dan zinkt het als een baksteen!”

„De konstabel heeft gelijk!” zegt schipper Van Heemskerck. „We zullen er heel wat aan moeten kalefateren. Misschien lukt het dan nog wel. En anders zullen we hier met de bok en de schuit vandaan moeten trekken.”

„In die twee kleine, open dingen?” vraagt Jan.

„Ja, we vertimmeren er wat aan en dan zal het daarmee gebeuren,” verklaart de schipper. „Maar ik hoop, dat we ons schip toch nog vrij krijgen. Alleen zullen we wel moeten wachten tot juni op meer open water.”

Wachten tot juni? De mannen schrikken ervan.

Stil trekken ze naar hun veilige hut terug. Met een hoofd vol gedachten en een hart vol vragen. Zouden die twee kleine boten het wel houden? Hoe moet het, als ze tussen drijvende ijsvelden raken? Kan het eigenlijk wel? Is het waagstuk niet te groot?

Maar aan de andere kant . . . wachten tot juni? Dan zijn ze misschien te laat om op tijd weg te komen. En een tweede winter hier zal voor allemaal de dood betekenen. Daarvan zijn de mannen vast overtuigd!

„En ons schip ligt zo vast als een rots! Dat krijgen we nooit

los, ook niet als er meer open water komt!" zegt de konstabel zachtjes.

En zo denken ze er allemaal over. Ze moeten maken, dat ze weggkomen. Er komt steeds meer open water en dan is er voor de bok en de schuit misschien een kans, al zal het een dubbeltje op zijn kant zijn. Maar nog langer hier blijven? Nee, de mannen zijn er niet voor. Het voedsel raakt op. Ze hebben geen vlees en geen grutten meer. En er valt niet iedere week een beer te schieten.

„Jij moet het aan de opperstuurman vragen!" zegt de barbier tegen de konstabel. „Jij bent de oudste. We willen niet langer wachten. We willen hier vandaan!"

„Kunnen we echt niet beter wachten tot juni?" vraagt de trompetter. „Zou ons schip heus niet los raken?"

„Geen denken aan! Het zit zo vast als een rots!" zegt de konstabel nog eens.

„We vragen het gewoon aan opperstuurman Barentsz zelf!" gaat de barbier verder. „Hij is de baas. Als hij schipper Van Heemskerck beveelt te gaan, dan doet hij het wel. En anders . . ."

„Wat anders?" vraagt de konstabel ineens fel. „Begrijp goed, dat we vast niet van plan zijn te muiten! Laten we het maar rustig aan de opperstuurman voorleggen."

Stil lopen ze achter schipper Van Heemskerck aan naar de hut. De opperstuurman ligt al dagenlang ziek. Hij heeft ook al liggen piekeren en weet: we moeten hier weg! Een tweede overwintering overleven we niet. Zodra er een kans is, moeten we opbreken. Hij weet wat er in de mannen omgaat en . . . de maats hebben gelijk! Als het schip nog te redden was, dan stond hij wel achter Van Heemskerck, maar het

is immers niet te redden? Zijn schipper heeft hem gisteren verteld wat hij van plan is. Maar Barentsz heeft er een hard hoofd in.

Hij hoort gerucht buiten. Zodra de mannen binnen zijn, neemt de konstabel het woord.

„Schipper, er is veel open water. Wij denken, dat er een kans is weg te komen, maar schipper Van Heemskerck wil wachten tot juni! En wij zijn bang, dat het dan al te laat is om nog op te breken en veilig uit deze ijszee te komen. Als u het nu eens met onze schipper bespreekt en zegt alles in orde te maken, komt het misschien wel goed!”

Barentsz laat de man geduldig uitpraten. Hij kent deze mannen. Het zijn geen muiters, maar in hun hart leeft de angst een tweede winter op Nova Zembla te moeten blijven.

„Als jullie nu buiten een partijtje gaan kolven,” zegt de opperstuurman, „heb ik hier rust en zal ik er onderhand eens over nadenken wat er allemaal gebeuren moet, als we weg zouden gaan.”

Barentsz wil even met zijn schipper alleen zijn en zijn mannen vliegen erin. Zodra ze buiten zijn, zegt hij tegen Van Heemskerck: „Wat denk jij van het schip? Hoe ligt het er op het ogenblik bij?”

„Heel beroerd! En het moet wel lek zijn ook, want het ruim is één klomp ijs. Maar dat kunnen we bekijken, als het weer in het water ligt.”

„Zie je dan kans het schip vlot te krijgen?”

„Nee!” moet Van Heemskerck toegeven. „Daar is geen sprake van!”

„En als je wacht tot juni, is er misschien wel wat meer open water, maar dan is er nog niet veel kans, dat het schip

vrij ligt!" gaat Barentsz verder. „Nee, maat, ons schip is verloren! We moeten zo gauw mogelijk de bok en de schuit klaarmaken en opbreken.”

Even hangt er een stilte tussen de twee mannen.

„Heeft de opperstuurman gelijk?" vraagt Van Heemskerck zich tegen beter weten in af. „Denk ik meer aan het schip dan aan de maats? Het is inderdaad een feit, dat het schip op het ogenblik rotsvast ligt en hoe ik het los moet krijgen, weet ik eigenlijk niet.”

„Dus u bent ervoor gauw te vertrekken!" zegt hij dan.

„Ja," antwoordt Barentsz. „Ik zie geen andere oplossing." „Het zal gebeuren! Ik ga de maats binnenroepen!" geeft Van Heemskerck zich gewonnen.

Een kwartier later zitten ze op de rand van hun kooi het grote nieuws aan te horen.

„Hoi!" schreeuwt Jan. „Hoi! Hoi! We gaan naar huis!" En van puur plezier gooit hij zijn muts van vossebont de lucht in.

„Kalm aan, maat!" sust de bottelier. „We zijn er nog niet. Het zal nog wel even duren eer je die boegspriet van een neus van je weer de Nes in kunt laveren. Je moet niet denken, dat je een stevige boot onder je benen krijgt. Het zal een hele dobber worden!"

„Kan het echt wel?" vraagt de trompetter nog eens. Hij ziet er niet veel heil in en zit met een benauwd gezicht voor zich uit te kijken.

„Anders moeten we burgers van Nova Zembla worden," zegt Barentsz, „en wat dat zeggen wil, hoef ik je niet te vertellen!"

„We graven eerst de schuit op en dan de bok!" beslist Van

Heemskerck.

Hij hoeft zijn mannen niet aan te sporen. Ze willen wel aanpakken, ze willen best! Maar o, wat gaat het moeilijk! Ze zijn danig verzwakt en dat merken ze nu pas goed.

„Laat de schuit nog maar even zitten. Dan nemen we eerst de bok!” zegt de schipper, die het getob van zijn mannen wel ziet. En hij denkt: Dat lukt jullie wel en dat geeft je weer moed.

Zodra de bok uitgegraven is, wordt het een geklop en gedaver in de poolstille. Een paar mannen beginnen vast aan de zeilen en andere dingen, die nodig zijn. De konstabel breekt wat bruikbare planken uit het schip.

„Hou jij die plank es vast,” zegt Jacob Evertsz tegen Jan. „Dan zal . . .”

Het volgend ogenblik kijkt Jan op. Meteen smijt hij de plank tegen de grond en schreeuwt: „Lopen! Een beer! Maak dat je weg komt!”

Iedereen vlucht naar het „behouden huis”. Twee mannen grijpen een geweer, een derde vat post in de schoorsteen. Van drie kanten wordt de beer zo ontvangen en dat is te veel voor hem. Hij waggelt nog een paar meter en valt dan neer.

„Nou, kok, je kunt weer wat lekkers voor ons klaarmaken!” zegt Van Heemskerck.

„Dat zal gebeuren, schipper!” antwoordt de kok. „Ik zal zijn lever koken en geloof maar, dat ze daarin happen zullen!”

Als de beer gevild en geslacht is, stopt de kok de lever in een pot en maakt wat klaar, waaraan alle maats hun hart ophalen. Maar 's nachts weet Jan zich geen raad, zo ziek

voelt hij zich.

„Hé, maat!” zegt hij tegen de bottelier. „Wil je me wat te drinken geven? Ik ben helemaal niet goed!”

De bottelier voelt zichzelf ook niet lekker en dan blijkt al gauw, dat ze het allemaal te pakken hebben.

„We hebben iets verkeerd gegeten,” zegt Van Heemskerck de volgende morgen. „Ik denk, dat het de lever van die beer is.”

Hij krijgt gelijk, maar de ziekte duurt gelukkig niet lang.

Van timmeren komt de eerste dagen niets, maar ze ontdekken wel iets anders.

„Ik vervel helemaal, moet je zien,” zegt Jan tegen Jacob.

„Ik ook. Kijk er es!” antwoordt zijn kameraad.

En zo gaat het met allemaal. Ze vervellen van top tot teen. Ze zijn er gelukkig verder niet ziek van, maar Van Heemskerck gooit de rest van de lever voor alle zekerheid toch weg.

„Nou, dat was ook geen boffertje!” vindt Jan.

Een uur later komen vier man, die naar het schip zijn geweest, met een blij gezicht binnenstappen. En die hebben wel een boffertje!

„Kijk eens, schipper,” glundert de bottelier. „Dat vonden we nog aan boord. Een tonnetje geep!”

Er blijken er voor ieder twee in te zitten en ze smaken best. Zodra de traktatie op is, zegt Van Heemskerck tegen zes man: „Gaan jullie eens kijken wat de beste weg is om de schuit en de bok bij het open water te krijgen.”

Jan en Jacob lopen vlak achter de konstabel en de bottelier. Het ligt overal bezaaid met schots en scheef op elkaar gedrukte brokken ijs. De konstabel blijft staan en kijkt eens

om zich heen.

„Ik geloof, dat de kortste weg de beste is. Recht van het huis op het open water af!” zegt hij dan. „We zullen wel met bijlen en houwelen aan de slag moeten. Maar verderop is het niet beter, overal liggen die schotsen. Het zal een heel karwei worden. We moeten trouwens de schuit ook nog uitgraven!”

De konstabel krijgt gelijk. Het is een zwaar karwei, maar ze klaren het. Na een paar weken liggen beide boten klaar. Alles wat bruikbaar is en gestouwd kan worden, is over de boten verdeeld. Allereerst het karige voedsel.

Van Heemskerck zegt tegen Willem Barentsz: „Ik geloof, dat het nu tijd is om te vertrekken.”

Ja, denkt de opperstuurman. Hoog tijd! Hij heeft Jan met zijn vinger langs zijn tandvlees zien strijken en begrijpt, dat dat opgezet is. Zo langzamerhand krijgt iedereen er last van. De scheurbuik begint zich te laten gelden. En dan zijn Jan en meer maats gelukkig nog op de been. Maar hoelang zal het duren?

Dan zegt hij tegen zijn schipper: „Dat is heel best, maat. Geef schrijfgerei. Ik wil een brief opmaken.”

Een brief? vraagt Jan zich af, die Barentsz' woorden gehoord heeft. „Waar zou dat nou voor zijn?”

Barentsz schrijft en als hij klaar is, zegt hij tegen Gerrit de Veer: „Stop dit cedelken in een kruithoorn en hang die in de schoorsteen.”¹

Als dat gebeurd is, leggen de konstabel en de bottelier de

¹ Drie eeuwen later werd het briefje ontdekt door de Noor Elling Carlsen.

opperstuurman op een slee en brengen hem zo naar de bok. Claes Andriesz, die ook te ziek is om nog te kunnen lopen, wordt op een andere slee naar de schuit vervoerd. En zo krijgt iedere boot een zieke aan boord. De tocht naar huis kan beginnen.

INHOUD

1.	„Daar gaan we dan!”	9
2.	Een boegspriet en een bramzeil!	16
3.	„Ik ook, Jan . . . Ik ook!”	23
4.	De schipper heeft gelijk	29
5.	„Reuze plannetje, Jan!”	38
6.	Hebben we eigenlijk nog wel een schip?	46
7.	„U moet Claes bedanken, schipper!”	58
8.	Dat lust ik niet!	67
9.	„Kalm aan, maat!”	75